

קובץ

באר התורה

(קפז)

פרשת ראה

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

י"ל

ע"י מכון "יד יוסף"

לעילוי נשמת רבי יוסף מלכא בן עישה ע"ה

*

נשמח לקבל הערות והוספות ותגובות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

ניתן לשלוח ל:

as0583233587@gmail.com

פקס: 036770810

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

תוכן הענינים :

5	ביסוד איסור יחוד
10	מאיזה גיל הוא איסור יחוד
12	בחיוב להשתתף בהלווית גדול הדור בדורו
23	האם מותר לדבר בדברי תורה בגילוי הראש
32	בדין גזירת ציפרונים לאבל במקום חולי
36	בדין בל תשחית בבתי מלון והאם מותר לקחת אוכל מחדר אוכל בבית מלון ללא רשות
40	האם יש חיוב ללבוש כובע וחליפה בקידוש
42	האם מי שעושה ניתוח קיצור קיבה ושבע מפחות מכזית יכול לברך ברכת המזון
48	האם בברכת המזון יש דין זריזין מקדימין
50	מכתב לקובץ גם אני אודך ברית מילה
51	הוספה לבאר התורה מס' קפו בדין ברכת המזון
51	בדין מי שלא הזכיר ברית ותורה בברכת המזון – הגאון רבי יקותיאל אוהב ציון שליט"א
51	הוספה לבאר התורה מס' קפו בדין ברכת המזון בעמידה – הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א במח"ס גם אני אודך
56	הוספה למש"כ בבאר התורה בדין כתובה שלא כתבו בה ואיזון
57	בחיוב להשלים אשר יצר ושמות לבעל תשובה (הוספה לבאר התורה) ..

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ביסוד איסור יחוד

איתא בגמ' סנהדרין דף לז ע"א סוגה בשושנים שאפילו כסוגה של שושנים לא יפרצו בהן פרצות והיינו אמר ליה ההוא מינא לרב כהנא אמריתו נדה שרי לייחודי בהדי גברא אפשר באש בנעורת ואינה מהבהבת אמר לי התורה העידה עלינו סוגה בשושנים שאפילו כסוגה בשושנים לאיפרצו בהן פרצות, ריש לקיח אמר מהכא כפלח הרמון רקתך אפילו ריקנין שבך מלאין מצות כרימון וכו' יעו"ש בתוס' בד"ה התורה, וכן מוכח מדברי התוס' שם שהקשה ערש"י לדבריו אסור יחוד בנדה, ומ"מ המבואר מדבריו דס"ל דאיסור יחוד הוא מן התורה.

ובגמ' ע"ז דף לו ע"ב אי אתא רבין אמר משום נשג"ז כי גזרו בית דינו של חשמנאי ביאה אבל ייחוד לא ואתו אינהו גזור אפילו ייחוד, ייחוד נמי בית דינו של דוד גזרו דאמר רב יהודה באותה שעה גזרו על ייחוד אמרי התם ייחוד דבת ישראל אבל ייחוד דעובדת כוכבים לא ואתו אינהו גזור אפילו אייחו דעובדת כוכבים ייחוד דבת ישראל דאורייתא היא דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יהודצק רמז לייחוד מן התורה מניין שנאמר כי יסתיך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא בן מתייחד עם כל עריות שבתורה ייחוד דאורייתא דאשת איש ואתא דוד וגזר אפילו אייחוד דפנויה ואתו תלמידי ב"ש וב"ה גזור אפילו אייחוד דעובדת כוכבים מאי וכו'

ומבואר דיחוד עם גויה תלמידי שמאי והלל גזרו, וכתב בפרישה סק"א והו"ד בבית שמואל סק"ב שיחוד עכו"ם לא היה בכלל גזירת יחוד פנויה בת ישראל שבבת ישראל שיכולה להיות ערוה איכא למגזר שמא יתייחד עם ערוה משא"כ גויה שאינה יכולה להיות ערוה לא כזרו, ובט"ז סק"א כתב שדוקא ישראלית שיש בה איסור נדה דאורייתא גזר דוד משא"כ דויה נדה הוא מדרבנן לא גזרו על יחודה עד תלמידי שמאי והלל, ועיין עוד במלבושי מרדכי הל' יחוד עמ' מח מש"כ להעיר בזה, ויש ליישב.

ובגמ' בקידושין דף פ' ע"ב איתא, לא יתייחד אדם עם שתי נשים אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים רבי שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו וישן עמהם בפונדקי מפני שאשתו משמרתו מתייחד אדם עם עמו ועם בתו וישן עמהם בקירוב בשר וכו' מ"ט תנא דבי אליהו הואיל ונשים דעתן קלות עליהן מנא הני מילי א"ר יוחנן משום ר' ישמאל רמז ליחוד מן התורה מניין שנאמר כי יסתיך אחיך בן אמך וכי בן אם

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

מסית בן אב אינו מסית אלא לומר לך בן מתייחד עם אמו ואסור להתייחד עם כל עריות שבתורה, פשטיה דקרא במאי כתיב אמר אביי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בן אב דסני ליה וייעץ ליה עצות רעות אלא אפילו בן אם דלא סני ליה אימא צייתי ליה קמ"ל.

ויש לדון, האם משום חשש ביאה, או משום הקירבה, ומדברי כמה ראשונים נראה דאיכא איסור משום החשש קירבה, וכן מבואר בסמ"ג לאוין קכו וז"ל: חיבוק ונישוק דרך תאוה לוקה מהתורה משום שנאמר לא תקרבו לגלות ערוה, בקירבה המביאה לגילוי עריות הכתוב מדבר, ומטעם זה אסור להתייחד עם העריות שהדברים האלה מביאין לגילוי ערוה עכ"ל, וכן נראה ממש"כ המאירי בבית הבחירה בקידושין דף פ' ע"א וז"ל: אסור הוא להתייחד עם הערוה מפני שהדבר מפתח ומבוא לגילוי ערוה וכו' יעו"ש. וכן נראה ממש"כ בספר החינוך (מצוה קפח) שהיחוד לגלות ערוה הוא יגרום יעו"ש, וכן נראה ממש"כ רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג' אות פ) שהתורה אסרה קירוב בשר וכודמה בתוך סייג וגדר לערוה, וכן כתב מהר"י אבוהב במנורת המאור (נר א' כלל ב' חלק ג' פרק ו) שגזרו על היחוד שלא יבוא לידי עבירה, וכן נראה ממש"כ בטור ובשו"ע ריש אבן העזר סימן כב, שכתב השו"ע"אסור להתייחד עם ערוה מהעריות בין זקנה בין ילדה שדבר זה גורם לגלות ערוה וכו' ". ומוכח דכל האיסור הוא חשש לגלות ערוה, ומשו"ה י"ל שסימן כב הוא אחר סימן כא שהוא הלכות הרחקה מן העריות, וסימן כב הוא המשך להלכות הרחקה מן העריות, וכן מבואר בכלי יקר ריש פרשת קדושים, וכן כתב הפרי מגדים בספר ראש יוסף, עמ"ס שבת דף יב ע"א, ואולם במש"כ בדעת הטור והשו"ע, כתב בדברי סופרים סק"ד בדעת הרמב"ם והשו"ע שאע"ג דאסרי שהאיסור הוא משום גדר וסייד מ"מ משום גזירה זו אסרה התורה את הקירבה הנוצרת ע"י יחוד באיסור עצמי וכמו שביארו האחרונים לגבי הלאו דלא תקרבו יעו"ש.

ואולם לענ"ד היה נראה לומר ולחלק בזה, שיש איסור יחוד שהוא איסור עצמי, שהוא חשש שמא יבואו לידי עבירה, ויש איסור יחוד שהוא משום סייג כיון שהוא ביחוד שהוא בדרך רעות וכדרכם של הפרוצים, והבן. ושוב מצאתי שכה"ג כתב בספר פסקי הלכות (ח"א פרק ד' יד דוד אות רלו סוף דף קס"ט) שכל שהוא נהנה מן היחוד ומתכוין לכך אע"פ שאין זו הנאה של קירוב בשר, יכול להיות שהוא אסור מן התורה מצד עצמו, ובמקום שאינו

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

נהנה מזה ואינו מכוון לשום דבר, אין בזה איסור כלל מצד עצמו אלא רק מצד שעי"ז יבוא להרגל עבירה עי"ש. ומכאן נראה כהחילוק הנ"ל.

וכן כתב הגר"ח פלאג"י בשו"ת נשמת כל חי (אבן העזר סימן א' בד"ה הן אמת) וז"ל: עיקר איסור יחוד הוי משום שמא יבוא לידי מעשה, וכמ"ש להדיא הרמב"ם וכו' עכ"ל, וכן כתב בשו"ת תורת חסד מלולבין (אבן העזר סימן יב) וז"ל: דמה שאסרה תורה יחוד דעריות וכדי שלא יכשל בה ולהרחיק את האדם מן העבירה עכ"ל, ועיין עוד בזה בשו"ת חוות יאיר סימן עג, ובשו"ת בנין ציון סימן קלח.

באבי עזרי בסוף הל' איסורי ביאה (פרק כב הלכה יב) כתב ליישב קושית התוס' על רש"י בדין בעלה בעיר, דאיתא בגמ' בקידושין שם שאין חוששין משום יחוד, ורש"י פירש, אין חוששין להלקותו דמספתי מבעל השתא אתי, ובתוס' שם הקשו שמשמע מתוך פירושו שאיסור יש, והקשו דא"כ מאי פריך על רב יוסף דאמר שקולו דרגא מתותי ביבי והאמר רבה בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד, ומאי קושיה נהי דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא, וע"כ התוס' מפרשים דאף איסורא ליכא, וכתב שם באבי עזרי שכשיטת רש"י כן כתב לבאר גם בר"ן, וכתב שם שע"ד רש"י מלבד קושיית התוס' יש להקשות הלא לכה כבר אשי דאמר שאין מלקות ביחוד אשת איש שלא להוציא לעז על בניה וא"כ אף באין בעלה בעיר אין לוקין, ועיין בשו"ע אה"ע סימן כב מש"כ בזה הט"ז, וגם צ"ב למה לענין בעלה בעיר מפרש שהוא רק שאין מלקין אותו, אבל איסורא איכא, ולענין פתח פתוח לרשות הרבים משמע שאף רש"י יודה שאף שאין איסורא, והלא גבי הדדי תנינהו ומנ"ל לחלק בנייהו.

וכתב שם באבי עזרי לבאר שיטת רש"י, שמאחר שאיסור יחוד דאורייתא הוא כמפורש בגמ' בע"ז דף לו יחוד דאורייתא ובגמ' בקידושין דף פ' ע"ב איתא רמז ליחוד מן התורה, וברמב"ם בהלכה ב' שם כתב שהוא מדבקי קבלה וא"כ איסור עצמותו הוא ולא משום החשש שמא יבוא עליה, אלא כל ששייך בה ביאה אסרה התורה ביחוד מהקרא כי יסתיך אחיך בן אמך, דבענין שיהא דומיא דשם שיהיו נחשדו, אבל בשאר עריות שנחשדו שפיר ילפינן איסור מהקרא, ואף אם בעלה בעיר שאימת בעלה עליה, ואין לחוש שמא יבוא לעיה, מנ"ל להתיר מאחר שאיסור תורה הוא, ואין זה כגזירה דרבנן, שהוא רק משום גזירה דלא יגע באיסור, ובמקום דלא שייך לגזור מותר, אלא

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

דין תורה הוא משום כך מפרש רש"י שהוא רק שאין מלקות והיינו כשהמלקות מרדות הוא רק שלא ירגילו בזה ושלא יבוא לידי עבירת הביאה, אמרו שפיר דאם בעלה בעיר אימת בעלה עליה ולא יבוא לידי עבירה, וע"כ אין ללקות, ואף דלדינא אין מלקין באשת איש, מ"מ יש נפק"מ בזה למה שאמרו בגמ' בקידושין שם לא יתייחד אדם עם שתי נשים, ואמרו שם הטעם הואיל ונשים דעתן קלות ומשמע שאין זה איסור תורה דהלא אין זה יחוד, אלא שמ"מ חששו שלא יבוא לאיסורא משום שדעתן קלות, וכמו שכתב בספר בינת אדם סימן טו בשער בית הנשים עי"ש, ובזה אם בעלן בעיר שאימת בעלן עלינן מותר לגמרי שאין החשש, אבל עם אשה אחת שיחוד הוא ואיסור תורה הוא, אף אם בעלה בעיר אסור להתייחד, ומשו"ה מיושב קושית התוס' מהא דרב יוסף שהרי רב ביבי היה בעליה ואשתו שלרב יוסף היתה בבית למטה שעכשיו אין כאן יחדו ככל ורק משום דיש לחוש לשמא ירד רב ביבי ויתייחד אתה כמו שפירש שם רש"י וע"ז שפיר מהא דבעלה בעיר אין חוששין דאין לחוש לזה, דאימת בעלה עליה, כיון שרק משום חשש עבירה הוא, אבל יחוד אין כאן, אבל באופן שיש יחוד סובר רש"י שאסור אף אם בעלה בעיר משום שעצם היחוד אסור אף אם אין בעל בעיר.

וכ"ז לדבריו ס"ל לרש"י דהוא איסור עצמי, אבל לתוס' ס"ל דאינו איסור עצמי אלא סייג וגדר שלא יבואו לידי עבירה, וכשיטת כל הראשונים שהובאו לעיל

ואמנם בהגהות מרן החזו"א על ספר אבי עזרי כתב להקשות שם על מש"כ באבי עזרי שם, בזה"ל: לא יתכן לפי"ז הא דאמר שם מנה"מ וכו' והלא לא הוזכר כלל במתני' אסור יחוד העצמי שבתורה, רק הרחקה מדרבנן שלא יבואו לדיי עבירה וכשבעלה בעיר מותר, ואילו ייחוד מדאורייתא אף בבעלה בעיר אסור אבל באמת בקרא לא כתוב יחוד אלא בן א"צ ליזהר מאמו אבל חשוד על שאר עריות וממילא אסור יחוד ואם ראו חכמים דאימת בעלה עליה אין יחוד זה מביא לידי עבירה ויחוד זה אין חילוק בו בין אמו לשאר עריות ואם אסור יחוד דאורייתא נהוג אף בבעלה בעיר למה לא ילקו מכות מרדות הלא זה נהוג בכל עבירה, אבל כוונת רש"י דלא אמרו חכמים דמותר להתייחד לכתחילה אלא אע"ג דאסור יחוד ליכא מ"מ אין זו מדה נכונה, ומה שפירש רש"י הלהלקות ר"ל אפילו חיוב של מלקות ליכא, ואפילו בעלה סריס או שהיא איילונית שראוי ללקות אין כאן עבירה של מלקות אלא הרחקה בעלמא עכ"ד.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ואולם באבי עזרי שם כתב להשיב ע"ד, שהרי היתר יחוד עם אשתו נדה כתבו התוס' בסוטה דף ז' שהוא משום שיש לה היתר ואין למילף איסור יחוד אלא דומיא דבן עם אמו שאין לה היתר ובדואי מה שאסור יחוד עם אשתו נדה טרם שבא עליה הוא רק מדרבנן שחוששין לעבירה, אבל א"א אסור יחוד מן התורה אף אם בעלה בעיר לפי שיטת רש"י משום שאיסור יחוד הוא איסור עצמי אף אם אין לחוש לעבירה, יעו"ש עוד, העולה מהנ"ל דלפי האבי העזרי נחלקו התוס' ורש"י האם איסור יחוד הוא איסור עצמי או סייג וגדר וקירבה לעריות.

אבל לפי דברי החזו"א הרי הוא סייג ואינו רק איסור עצמי, וכן כתב בספר דבר הלכה בהל' יחוד עמ' א' להוכיח שהוא סייג ללא תקרבו וכו' ואינו רק איסור עצמי, וכתב שם שאין לדחוק ולומר שכוונתו שבפסוק יחדו לא כתבו לאו ואמרו חז"ל שנתוסף בו לאו לא תקרבו היכא שיש בו חשש ביאה כמו חיבוק ונישוק אבל אין הכא היכא שאין בו חשש ביאה נשאר הוא באיסורו העצמי בלא לאו דלא תקרבו, א שהרי לא מצינו באף אחד מן הפוסקים שיאמר שביחוד יש גם לאו דלא תקרבו, ב' שמלשונו משמע שעל איסור יחוד בכללו מיירי וס"ל שכל איסורו הוא משום שיגרום לגלות ערוה, ג' שמסיק שם שהלאו מהתורה הוי רק היכא שנהנה מערוה בקירוב בשר ולא יחוד, וכתב שלפי זה א"ש שחז"ל קבעו שאיסור יחוד הוא משום ביאה כמו חו"מ שאסרה התורה, ומשו"ה בבעלה בעיר שאין חשש ביאה אין איסור יחוד, ויעו"ש עוד בעמ' ב' מש"כ להקשות כמה קושיות על מש"כ באבי עזרי, וכתב עוד להוכיח מדברי הגמ' בבסנדהרין דף כא ע"א וע"ב באותה שעה שקרה מעשה אמנון ותמר שבא עליה גזרו דוד וכו' ומוכח דיסוד האיסור יחוד משום הביאה.

וכתב עוד שכן מוכח ממש"כ מרן החזו"א (מהדו"ק או"ח יו"ד סימן עב סק"ח) וז"ל: ומיהו סמוך לוסתה י"ל דהוי מה"ת אף דוסתת דרבנן דמידי חששא לא נפקא והלא אסרה תורה את היחוד ואין אוסרין על היחוד ולא מחזקינן ליה לספק אסור, וכן איכא טובא דצריך האדם להרחיק שלא יבוא לידי איסור ידוע עכ"ל. ומשמע דס"ל דיסוד איסור יחוד הוא משום חשש ביאה. ושכן מוכח ממש"כ בקרית ספר שאיסור יחוד הוא רק משום שגורת לגלות ערוה, ולכן באשתו נדה מותר משום שהוא פת בסלו יעו"ש. ויעו"ש עוד מה שהאריך מקטעים ממכתב הגרי"ס זצ"ל שכל האיסור קורבה לאשה

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

הוא משום ביאה, וכמו שמבואר בתוס' בסוטה דף ח' ע"א בד"ה גמירי אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו רואות יעו"ש.

מאיזה גיל הוא איסור יחוד

כתב ברמב"ם בפרק כב מהל' איסורי ביאה הלכה י', תינוקת מבת שלש ולמטה ותינוק בן תשע ולמטה מותר להתייחד עמהן, שלא גזרו אלא על ייחוד אשה הראויה לביאה ואיש הראוי לביאה, עכ"ל, וצ"ב מקור הרמב"ם, ובמגיד משנה כתב שפשוט דין זה, וקצת נראה כן מהירושלמי, ונראה כוונתו לדברי הירושלמי בסוף קידושין, וז"ל: רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או בתך או אשת חיקך אמך בסתר בתך בסתר מתייחד אדם עם עמו ודר עמה עם בתו ודר עמה עם אחותו ואינו דר עמה וישן עמה בקירוב בשר תני ר' חלפתא בן שאול הבת אצל האב עד בת שלש שנים ויום אחד הבן אצל האם עד בן תשע שנים ויום אחד עכ"ל, ומוכח דבת ג' ובן ט' הרי הם ראויים לביאה.

ואולם כ"ז שיטת הרמב"ם, אבל בסמ"ג (לאוין קכו) כתב שלא גזרו על הייחוד לבן רק מבן י"ג שנים, וז"ל: ולא גזרו אלא על יחוד שיהא האיש בין י"ג שנה והאשה בת שלוש עכ"ל. והנה בעיקר שיטת הסמ"ג כתב להקשות ביש"ש (קידושין פ"ד סימן כב) ותימא אם צריכין להיות בר עונשין א"כ גבי דידיה נמי תיבעי י"ב שנים ויום אחד ואי לאו בעי בר עונשין אלא שיהיו רואיין לביאה א"כ גבי זכר נמי תסגי בט' שנים ויום אחד, וראיתי ברמב"ם לא כתב הכי אלא תינוקות בת ג' שנים ולמטה, ובן תשע שנים ולמטה מותר להתייחד עמהן שלא גזרו אלא על יחוד אשה הראויה לביאה, וצ"ל דהסמ"ג סבר דעכ"פ צריך שיהא א' בר עונשין ואפ"ה אם הוא בן י"ג שנים ויום א' אסור להתייחד עם אשה אפילו היא בת ג' שנים ויום א' שראוייה לביאה, ואם היא בת י"ב שנים ויום א' אסורה נמי להתייחד עם מי שהוא בן ט' שנים ויום א' שראוייה לביאה, וכן משמע בהרמב"ם למעייין בו עכ"ל, והעולה מדבריו שאם אין אחד מהמתייחדים אין איסור יחוד וצ"ב מנ"ל לומר כן, וזהו חידוש גדול.

וגם מנין מקור הסמ"ג לכך, דבפשטות דברי הש"ס משמע דמגיל ט' הוא ראוי לביאה שיהיה איסור יחוד, ובע"כ צ"ל דמוכח דאיסור יחוד הוא רק במי שמוסר את עצמו לביאה. (וכמו שכתבנו להביא שיש מקילים לגבי בייבי סיטר, ויבואר במק"א).

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ומ"מ כשיטת הסמ"ג כן כתב בב"ח עמש"כ הטור להביא לדברי הרמב"ם בזה"ל: כתב הרמב"ם ז"ל תינוק פחות מבן תשעה שנים מותר להתייחד עם הנשים שלא גזרו אלא באיש הראוי לביאה עכ"ל, וכתב הב"ח שם לתמוה והא דנקט הרמב"ם תינוק פחות מבן ט' הוא הדין בתינוקת פחותה מבת ג' וכן כתב הרמב"ם להדיא שם, ורבינו אל הביאו ויש לתמוה מפני מה השמיטו, ונראה דרבינו לא ס"ל כרהמב"ם בהא וטעמו דהא חזינן דאפילו בת ה' ובת ו' אינה מוסרת עצמה לביאה, אלא דאפילו ראויה לביאה שרי להתייחד עמה עד זמן שמוסרת עצמה לביאה דהיינו בת ט' ויום אחד, מיהו להרמב"ם ס"ל דדוקא באשה גדולה שיש עמה קטנה שאינה מוסרת עצמה לביאה התם הוא דשרו רבנן דלמאי ניהוש דלגדולה ליכא למיחש דמפחדת דהקטנה תגלה את סודה ולקטנה ליכא למיחש דאינה מוסרת עצמה לביאה ברצון ולא חיישינן נמי דלימא יבוא על הקטנה באונס כיון דאיכא גדולה בהדה, אבל בקטנה שהיא ראויה לביאה בלא גדולה עמה אע"פ דאינה מוסרת עצמה לביאה ברצון חוששין שמא יבוא עליה באונס.

וסיים שם בב"ח בזה"ל: והכי נקטינן כהרמב"ם דגדול בן י"ג ויום אחד אסור להתייחד עם הקטנה בת ג' ויום אחד וגדולה בת י"ב ויום א' אסורה להתייחד עם קטן בן ט' ויום א' וכן כתב הסמ"ג (לאויזן קכו מג ע"ב). עכ"ל.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

בחיוב להשתתף בהלוויית גדול הדור בדורו

בס"ד

יום ב' כה מנחם אב תשפ"ב

נשאלתי בחיוב להשתתף בהלוויית מרן הגאון הגדול חכם שלום כהן זצוק"ל ראש ישיבת פורת יוסף, מגדולי הדור, ומראשי הנהגת הציבור בספרדי באר"י.

איתא בגמ' בכתובות דף יז ע"א תנו רבנן מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה במה דברים אמורים כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר איני משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תליסר אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי שיפורי, עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא רב ששת ואיתמיא רבי יוחנן אמר נטליתה כנתינתה מה נתיתה בששים רבוא אף נטליתה בששים רבוא, וה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא.

ויעו"ש בפירש"י ובתוס' בד"ה להוצאת המת שכתב, לא במת מצוה איירי אלא בכל המתים ואע"ג דבפ"ק דמגילה דף ג' ע"ב ושם, אומר פשיטא דמת מצוה ותלמוד תורה מת מצוה עדיף דתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת נקט מת מצוה, אגב מילי אחרינא דהתם דהווי דווקא מת מצוה, והא דאמר באלו מגחלין מו"ק דף כז ע"ב מת בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית מלאכה ומקי לה בלדיכא חברותא אבל אי איכא חברותא מותרין והשאר פירוש חברותא שנחלקו בני העיר לחבורות שתעסוק כל אחתב מת שלה בפני עצמה היינו שלא בשעת הוצאה אבל בשעת הוצאה צריכין כולם לבוא עכ"ד.

ומ"מ מה דמבואר דלמאן דקרי ומתני לית ליה שיעורא, וכן הוא במגילה דף כט ע"א, והנה אף דרש"י בכתובות שם כתב שממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ותני אם יש לו מתעסקים כדי קבורה אין מבטלין וכתב הרמב"ן דכדי קבורה היינו עשרה אנשים שיוכלו לעשות לו שורה וקדיש וכו',

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

וכתב בשו"ע יו"ד סימן שס"א סעיף א' וז"ל: מְבַטְלִים תְּלִמוּד תּוֹרָה לְהוֹצֵאת הַמֵּת. לְמֵאן דְּמִתְנִי לְאַחֲרִים, אֵין לוֹ שְׁעוֹר, אֶפְלוּ יֵשׁ עִמּוֹ כְּמָה אֶלְפִים מִתְבַּטֵּל בְּשִׁבְלֵו. לְמֵאן דְּקָרִי וְתַנִּי, דְּהִינּוּ שְׁקָרָא וְשָׁנָה וְעַדִּין לֹא שָׁנָה לְתַלְמִידִים, אִם יֵשׁ ס' רַבּוּא אֵין צָרִיף לְהַתְבַּטֵּל בְּשִׁבְלֵו. לְמֵאן דְּלֹא קָרִי וְתַנִּי, כִּיּוֹן שְׂיֵשׁ לוֹ מִי שְׂיִתְעַסֵּק עִמּוֹ אֵין צָרִיף לְהַתְבַּטֵּל בְּשִׁבְלֵו, וְהוּא שְׂיֵשׁ שָׁם עֲשָׂרָה.

והרמ"א כתב בזה"ל: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּעַכְשָׁיו מִן הַסֵּתָם מְבַטְלִין, שְׂאִין לָךְ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּזִמְנֵן הַזֶּה שְׂאִינוּ בְּמִקְרָא אוֹ בְּמִשְׁנָה. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרִיטב"א פ"ב דְּכִתְבוֹת ש"כ כ"ב בְּשֵׁם סמ"ג)

ועוד כתב בשו"ע שם לגבי אשה וז"ל: וְאִשָּׁה, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂדִינָה כְּמֵאן דְּקָרִי וְתַנִּי; וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂדִינָה כְּמֵאן דְּלֹא קָרִי וְתַנִּי, וְכֵן נִהְגוּ בְּאִשָּׁה וְתִינוּק לְקָלָא. וְאֵין מְבַטְלִין תְּלִמוּד תּוֹרָה לְמֵת, כְּשְׂיֵשׁ מִי שְׂיִתְעַסֵּק עִמּוֹ כָּל צָרְכּוֹ, אֶלָּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה. וְאִינוּ צָרִיף לְצֵאת וְלִרְאוֹת אִם יֵשׁ עִמּוֹ כָּל צָרְכּוֹ אִם לֹא, אֶלָּא כִּיּוֹן שְׂיֵשׁ שָׁם מִי שְׂיִעֲשֶׂה מְעֻשָׁה, תְּלִמוּד תּוֹרָה שְׂלוֹ קוֹדֵם. וְתִינוּקוֹת שְׂל בֵּית רַבִּין אֵין מִתְבַּטְלִין כָּלֵל.

ועוד כתב שם בשו"ע סעיף ב', בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שְׂמְבַטְלִין תְּלִמוּד תּוֹרָה, לְלוּוֹתוֹ בְּשַׁעַת הוֹצָאתוֹ; אֶבֶל כָּל זְמַן שְׂמַטֵּל לְקַבְּרוֹ, אֵין מְבַטְלִין בְּשִׁבְלֵו תְּלִמוּד תּוֹרָה, אֶלָּא אִם יֵשׁ חֲבוּרוֹת בְּעִיר שְׂכָל אַחַת מִתְעַסְקֵת יוֹמָה, אוֹתָהּ שְׂאִינָה יוֹמָה מִתְּרַת בֵּין בְּלִמוּד בֵּין בְּשִׁאָר מְלָאכוֹת. וּבְשַׁעַת הוֹצָאָה, מְבַטְלִין מְכָל שְׂאָר מְלָאכוֹת וּבָאִים לְלוּוֹתוֹ, אֶפְלוּ אִי לֹא קָרִי וְתַנִּי, דְּלֹא מְפַלְגִינָן בֵּין לֹא קָרִי וְתַנִּי אֶלָּא בְּכַטוּל תְּלִמוּד תּוֹרָה, אֶבֶל בְּשִׁאָר מְלָאכוֹת, אֶפְלוּ אִי לֹא קָרִי וְתַנִּי הַכֹּל בְּטָלִים וּבָאִים לְלוּוֹתוֹ. וְאִם אֵין חֲבוּרוֹת בְּעִיר, כָּל בְּעֵלֵי מְלָאכוֹת צָרִיכִים לְהַתְבַּטֵּל וּלְהִתְעַסֵּק בּוֹ עַד שְׂיִקְבֵּר; אֶבֶל מִתְלִמוּד תּוֹרָה אֵין צָרִיכִים לְהַתְבַּטֵּל אֶלָּא בְּשַׁעַת הוֹצָאתוֹ, כְּדָאמְרֵן.

ובעיקר דברי הרמ"א שכתב וי"א שעכשיו מן הסתם מבטלין שאין לך אחד מישראל בזמן הזה שאינו במקרא או במשנה, ומקורו מדברי הב"י בשם הריטב"א בפ"ד דכתובות בשם הסמ"ג.

והנה ע"פ דברי השו"ע דמי דמקרי ומתני לאחרים ממילא יש חיוב להשתתף בכל הלויית ראש ישיבה בין ראש ישיבה גדולה ובין ראש ישיבה קטנה, ואפילו ראש כולל, ומ"מ היום לא נוהגים כן.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ויש לעיין מדוע. כן כתב להעיר בשו"ת מנחת אליעזר (ח"א סימן כו) העיר על מה שפסק ברמ"א יו"ד סימן שסא ס"א שמי שקרא ושנה ושימש יש חיוב להשתתף בהלויתו ללא שיעור וז"ל: ולפי"ז לא מצאנו ידינו ורגלינו בבית במדרש ובפרט עיירות גדולות שגרים מאות אלפי יהודים ונמצא שיתבטלו כל ימיהם מת"ת ופשיטא שלא נהגו כן וא"כ תורה מה תהא עליה יעו"ש.

ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"ז סימן ב' אות ב') כתב שסמכו עמש"כ בהעמק שאלה (פרשת חיי שרה שאילת יד סוף אות ג) שכל הדין להתבטל מת"ת ולילך להלוייה היינו כשחולפת ועוברת על פניו, אבל שלא רואה אינו חייב, ודייק כן מדברי הגמ' בכתובות דף יז ע"ב הרואה את המת ויוצא יעו"ש, ושכן כתב בשאילת דוד סוף יו"ד בחידושו לשו"ע. וכן כתב בשו"ת שלמת חיים סימן תרי שמי שסומך ע"ז משום ביטול תורה יש לו על מי לסמוך, ובספר בתורתו יהגה ח"ב עמ' 54 כתב בשם הגר"ק זיע"א שעל זה סומך העולם, וממילא י"ל דה"ה בהלויה של גדול הדור, דליכא חיובא רק באותו עיר, אבל מצד כבוד התורה איכא חיובא.

וכן מצינו שכתב כיוצא בזה לגבי השתתפות בחתונה, בחלקת מחוקק (אה"ע סימן סה סק"מ) ואפשר לומר דוקא כשרואה שנכנסין לחופה צריך לכבדם, אבל אם יודע שיש חופה בעיר א"צ לבטל מלימודו ולילך שם, וא"כ לפי"ז יש להקל, אבל בבית שמואל (שם סק"ג) כתב לחלוק ע"ז וז"ל: מיהו בברייתא לא משמע כן, דהא תניא מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה, ובהוצאת המת אפילו אינו רואה חייב לבטל כן הכא נמי בהכנסת כלה. עכ"ד, וא"כ לדבריו כן יש חיוב בזה. ומ"מ בשדי חמד (מערכת חתן וכלה) כתב שהעיקר כדעת הח"מ שהרי בעיירות גדולות לא שמענו שכולם יתבטלו מלימוד להכנסת כלה, וכן ראה בהליכות שלמה (תפילה פרק יג הערה 22) שהביא בשם הגרשז"א שעיקר החיוב זה רק אם נמצא במקום ההלויה יעו"ש, וכן הוא לגבי חופה, וכה"ג כתב בס' תורת הישיבה מהדורת תשפ"א עמ' שצד שי"ל שסומכים בני הישיבות עמש"כ האחרונים לגבי הלוויה שהחיוב לכו"ע רק על השעה שבה הם נכנסים לחופה וכיון שהיום אין זמן מדויק לחופה ממילא נהגו להקל בזה. וכן הארכתי בזה בספרי שירת יוסף בעניני נישואין. ועיין בספר הליכות שלמה פורים שם שהביא בשם הגרשז"א זצ"ל שביקש מאדם שהיה אמור להפגש עם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל לשאול אותו איך מצינו ידינו ורגלינו בריבוי הלוויית רח"ל והגר"מ פיינשטיין הרהר בכובד ראש ואח"כ אמר ששאלה קשה היא ואין לו בזה דבר

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ברור והוסיף שלכן הריהו משתמשט מהלבחיו בהלווית המת יעו"ש, וכן הביאו בשם הגרב"צ אבא שאול זצ"ל שהיה נמנע משו"ה לראות מודעות אבל, ויעו"ש סיבה בשם הגרשו"א שכיון שהיום לא מדייקים בזמנים ממילא אין חיוב בזה.

ושם מצאתי עוד ב' ישובים שכתב לבאר הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א והו"ד בגליון אזורת לשמך (מס' 150) א. שלא יודעים מתי ההלוויה תתחיל כיון שבדרך כלל יש הספדים בהתחלה, ואין חיוב ללכת להספדים רק ללויה.

ב). ע"פ דברי התוס' בכתובות דף ז ע"א שכתבו בשם הר"י מקרוביל שהעוסק בשימוש תלמיד חכם לא צריך ללוות את המת, ולימוד גמ' בעיון ובהבנה חשיב כשימוש תלמיד חכם כמבואר ברש"י בברכות דף מז ע"ב בד"ה שלא שמש ת"ח, ובב"מ דף לג ע"ב בד"ה אלו ת"ח, ובגמ' בסוטה דף כב ע"א בד"ה ולא שמש ת"ח.

עוד ראיתי בזה למרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א בפשט ועיון ברכות דף יח ע"א כתב בשם הגר"מ חדש זצ"ל שכיון שכל ההיתר הוא דוקא בשעת ההלוויה ולא לפנייה ולאחריה וכיון שיודע שקשה לו לעמוד בזה ולהרהר בד"ת לפנייה ולאחריה ע"כ מקילים.

ומ"מ לגבי גדול הדור כולם קרוביו, כן כתב בשו"ת שלמת חיים מהדו"ח סימן קצח כתב, על אשר לפעמים בהלוויית המת מכריזים ביטול מלאכה, ק"ל הרי איתא בסי' שסא דמבטלים ממלאכה אפילו למאן דלא קרי ותני, וא"כ למה מכריזין זה רק באדם גדול, ואם מפני שסומכין על הסוברים דוקא ברואה הוא דצריך לבטל [וכמו שהביא הד"ח בשם העמק שאלה] א"כ היכן מצינו דלמאן דתני ומתני יצטרך לבטל אפילו באינו רואה, תשובה: במקום דיש חבורה לא צריך למאן דלא קרי ותני אפילו בשעת הוצאה, אבל למאן דקרי ותני לא מהני זה, כי כבר כתב' בס"א שאם יש עשרה א"צ לבטל עכ"ל, וציין שם בהערות ליו"ד סי' שס"א ס"ב, ובשבט יהודה שם.

וכן כתב בשו"ת שאלת דוד יו"ד סימן שס"א שגדול הדור הכל קרוביו וז"ל: מי שלומד אינו מחויב לבטל תלמוד תורה לצאת ללוות המת, אם ידוע שיש שם מי שיעשה מעשה אף שאין עמו כל צורכו והוא דאמרינן דמבטלין תלמוד תורה להוצאת המת הכוונה שאם פוגע במת וצריך לו לילך לבית

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

המדרש ללמוד מחויב ללוות את המת ויוצא מכלל זה מת לרבים כרב גדול בתורה שמחויבים התלמידים לבטל תלמוד תורה לצורך הוצאת המת ומחמת כבודו עכ"ד. וראה מש"כ כיוצא בזה לגבי חיוב קריעה על גדול הדור, וממילא נראה דה"ה הכא.

ועיין שו"ת מנחת אלעזר ח"א סימן כו שכתב שפשיטא שהעולם לא נהגו כן שהרי א"כ תורה מה תהא עליה, ואמנם רבינו הגר"ח זיע"א בספר בתורתו יהגה עמ' 54 הו"ד שם שכ"ז דווקא אם ההלוויה בעירו אבל בעיר אחרת צ"ע.

והכא שאני כמו שכתב מרן הבית יוסף באבקת רוכל כתב שגדר תלמיד חכם הוא תלמיד חכם הוא שמורה הוראות בהלכה למעשה וא"כ אפשר שגם כשנפטר תלמיד חכם גדול חייבים לצאת, רק אם היה מוראה הוראות ברבים הלכה למעשה, וכן כתב בילקו"י אבילות סימן י' בשם אביו מרן הגר"ע יוסף זיע"א,

ובשו"ת תשובות והנהגות ח"ד תשובה ריג נשאל בהנ"ל, וכתב שם בזה"ל: קבלתי רביו שדן למה לא מבטלין בזמננו ת"ת להלוית המת או להכנסת כלה ומבואר בפוסקים דכשהנפטר קרי ותני צריך לצאת עדיין שמסתמא אין ששים רבוא והוא חיוב מדינא דגמרא וש"ע ותמה למה לא נזהרין בזה לנראה שזה לא שייך למי שלומד בישיבה או בכולל דכשם שתפילת יחיד שונה מתפילת ציבור שתפילה דציבור היא מעולה ונחשב כעין דאורייתא כיון שיש בזה משום קידוש השם וכמבואר בש"ע הגר"ז צ כעין זה יש לומר דת"ת דיחיד שונה מת"ת דציבור וכמו שמצינו שהחמירו בת"ת דרבים ואם שמענו בהפוסקים שמבטלין ת"ת דיחיד עדיין אין בזה הוראה לבטל ת"ת דרבים שחשוב טפי שהעדרו של כל אחד פוגם בלימוד הרבים ורק בקרובים או מכירים שאם אינו משתתף בהלוויית קרובו יהיה כחילול השם בזה עליו להשתתף אבל בסתם נפטר נראה שכה"ג שלומד עם רבים אין לבטל וע"ע בדברינו בח"ב סימן תנ"ב מה שביארנו עוד בזה דנראה רכל זה הוא בשעות היום שמנהג העולם ג"כ שלא לכל סיבה מבטלין לעבודתם אבל אם חבירו מתחתן בשעות הערב ובא להוסיף לו שמחה אין בזה איסור של ביטול תורה כיון דיש צורך לשמח את חבירו ומקיים בזה מצות ואהבת לרעך כמוך ועיין כתובות עב דיספור יספדוניה דקבר יקברוניה וכו' וכן אם הוא משמח את

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

חבריו ישמחו גם אותו וזה טעם נוסף שישתתף בשמחתם ואין בזה משום ביטול תורה כיון שבזה דואג שישתתפו בס"ד גם בשמחתו.

ועוד כתב שם הגר"מ שטרנבוך שליט"א, ושמעתי מהגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל שאין היתר לבטל תורה המת ולשמחת כלה רק החיוב דת"ת נדחה שיש בזה צורך וממילא אין לבטל אלא בדיוק הנדרש ולא יותר והאמת היא שגם במקום יכול ללמוד או להרהר בלימוד ולא נפטר מת"ת מבזבז שם זמן שלא לצורך שוב אין על כך ועורר על איסור ביטול תורה ולכן לדבריו שיבטל מהלויית המת בשוא"ת ע"י שעוסקת"ת מלזלזל בתורה ולהפסיק באמצע הלימוד צורך שהוא כעין ביטול בקום ועשה ויש לצדד עוד שבזמנם היה דין לבטל שבאותה עיר כולם מאוגדים בקהילה אחת רב אחד ובית דין אחד ולכן היו מחוייבין לבטל למת וכלה אבל היום אחר שנתפזרו ישראל מנהגי הקהילות והעדויות והרבה קהילות ישנן בעיר אחת והקשר ביניהן רופף והרי הן כאילו בשתי עיירות ולכן אינו חייב ללוות מת אפילו בעיר אם אינו מהקהילה שלו וע"ז סומכין היום ולפי זה אם המת מהקהילה שלו אם הוא בעיר צריך לבטל עכ"ל, ויעו"ש עוד לגבי ביטול מלאכה לכבוד כלה או נפטר יעו"ש,

ועיין שו"ת השואל ח"ב עמ' כז מה שהביא בזה עוד הרבה תשובות מגדולי הפוסקים בחיוב להשתתף בהלוית גדול הדור.

והנה בתחילה אמרו לי בשם מרן הראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א במח"ס ילקוט יוסף ושא"ס, שלכולם יש חיוב להשתתף בהלויה, אבל אח"כ נודע לי בשם מרן הראש"ל שליט"א שנשאל בהנ"ל אם צריך ליסוע להלויה ואם צריך לקרוע, אין חיוב ליסוע להלויה בפרט שהיא מחוץ לעיר (לגרים חוץ לבני ברק) ומי שרוצה שיסע, אמר שכנראה הוא יסע. כמו"כ אמר שאין חיוב לקרוע עכ"ד, וכן אמר לי מו"ח הגר"ש יאיר שליט"א במח"ס משנ"ב תפארת שאין חיוב להשתתף בהלויה, כיון שלא היה פוסק ורק ראש ישיבה וגדול הדור, ורק יש ענין להשתתף משום כבוד התורה, אבל ליכא חיובא.

ומה שנשאל מרן הראש"ל שליט"א לגבי חיוב קריעה, ושליכא חיובא, וכן כתב בחז"ע אבלות (ח"א עמ' רכו) הביא המנהג הנ"ל וכתב אא"כ הוא רבו או שידועים הלכה משמועותיו דחשיב כרבו שיש לקרוע עליו עכ"ד וראה עוד במה שהארכתי בספרי שערי יוסף לעילוי נשמת מרן הגר"ח קניבסקי

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

זצוק"ל ושם כתבתי באריכות שכל החיוב הנ"ל על גדול הדור שמורה הוראות לרבים או למורה מובהק, ולכן בני"ד אין חיוב לקרוע.

וכן ששאלתי הבוקר את מו"ר הגר"ע פריד שליט"א האם יש חיוב להשתתף בהלוויה הנ"ל, ואמר לי שליכא חיובא כיון שהוא בעיר אחרת, אלא א"כ מי שנמצא בירושלים איכא חיובא, ונשאל בזה כך הרבה האם איכא ענין להשתתף והשיב בזה כנ"ל שיש בזה חיוב משום כבוד התורה, ושוב שאלתיו לגבי שיש לי מה שיקח אותי להלוויה ברבב ולא יהיה ביטול תורה בנסיעה, אם יש ענין לנסוע ואמר לי שאני יכול ליסוע.

ומה דאיכא בכל הנ"ל משום כבוד התורה, שוב ראיתי עתה בספר אריה שאג (עמוד תרפט) הביא ששאל את מרן שר התורה הגרח"ק זצ"ל וז"ל: שאלה: שמעתי שאין חיוב לילך להלוויה אפילו של גדול הדור, אם אין ההלוויה בעירו ואין צריך לילך לעיר אחרת, האם זה נכון, תשובה: מצוה משום כבוד תורה ולא חיוב. עכ"ד.

אבל היכא דיהיה ביטול תורה, יש להסתפק מה עדיף האם ביטול תורה או כבוד התורה, ויש להוכיח בזה ממה שיש חיוב לקום בפני תלמיד חכם באמצע הלימוד כמבואר בשו"ע יו"ד סימן רמ סעיף יא שכתב בלגבי קימה בפני כס וז"ל: אפילו בשעה שהוא עוסק בתורה צריך לעמוד מפניו עכ"ד, וכתב שם בלבוש הטעם בז אם זקן או חכם עובר לפניו, אפילו בשעה שהוא עוסק בתורה צריך לעמוד שאינו מבטל בזה תורה ע"ד, ומוכח דאינו חשוב ביטול תורה כיון דהוא כבוד התורה, וכן ממה דאמרו בגמ' במכות דף כב ע"ב, אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא, ומבואר דכבוד התורה עדיף טפי, וכמו שאמרו בגמ' בכתובות דנטילתה כך נתינתה.

ויש להביא בזה ראייה ממה שמבואר בגמ' בסנהדרין דף' ח ע"א שתלמיד חכם קודם לדון, ובספר ברכת אברהם עמ"ס סנהדרין שם כתב לדון האם הוא מדין כבוד התורה או מדין ביטול תורה, וכתב להסיק שהוא מדין כבוד התורה בו"ע"כ דכבוד התורה הוא יותר מדין ביטול תורה, וכן ראיתי שכה"ג שכתב לדון בקובץ שיעורים ח"ב סימן מז שהסתפק עמש"כ בשו"ע יו"ד סימן רמו ס"ד שאין לאדם ללמוד כי אם מקרא משנה וגמרא והפוסקים הנמשכים אחריהם וכו' וכתב לחקור אם הטעם הוא משום ביטול תורה או משום כבוד התורה יעו"ש,

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ויש להביא בזה ראייה ממש"כ הפוסקים לדון האם יש חיוב ללכת להכנסת ספר תורה, והארכת בזה בשרעי יוסף באורחות הישיבה, ומה שהאריך בזה ידידי הגר"ח מלין בשו"ת שיח חיים, בתשובת מרן הגר"ק, ובמה שאמר לן בזה מו"ר הגר"ע פריד שליט"א והארכת בזה במק"א, ומוכ ואם נימא שיש חיובא לצאת להכנסת ספר תורה בע"כ דכבוד התורה עדיף מביטול תורה.

ונשאלתי מאי שנא ממה שהורו הפוסקים שיש חיוב ללכת להלוית מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, ושאני מרן שר התורה הגר"ח זצוק"ל שכיון שהורה הוראות לרבים, והשיב מאות אלפי תשובות בהלכה שלא היה כזה גדול הדור שהשיב כ"כ הרבה תשובות בהלכה, ואף שמרן הגר"ח זצוק"ל כתב על תשובתיו להלכה ולא למעשה, מ"מ הרי סו"ס הרי לא נהגו כן, ורבים וגדולים פסקו כמו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל.

וכמו כן נשאלתי האם מגיד שיעור שרוצה ללכת להלויה וע"י כן יבטל שיעור לרבים, האם יבטל את השיעור או שישע להלויה, והנה בט"ז יו"ד שם סימן שס"א סק"א כתב, ואינו צריך לצאת ולראות וכו' זה קאי אמאן דלא קרי ותני, שאינו צריך לראות אם יש שם מתעסקים כל צרכו כמו שכתוב לפני זה, ונראה דהדעה הזאת חולקת על מה שכתב רמ"א דהאידינא מן הסתם מבטלין, וא"כ לפי דברי רמ"א יש לבטל גם בזה, מכל מקום רב הלומד עם תלמידיו לא יבטל בשביל זה מן הסתם, נראה לי עכ"ל, ולפי"ז נראה דאין לבטל שיעור תורה עבור זה, אלא א"כ המגיד שיעור של השיעור הוא תלמידו מבוהק של הרה"י ורוב חכמתו ממנו, ולא יכול שלא ללכת, אבל לא היכא שהוא אינו תלמיד ורוצה ליסע להלויה משום שהוא גדול הדור.

ושוב ראיתי בהנ"ל שכתב ידידי הגאון רבי שמעון ללוש שליט"א במח"ס שו"ת נשמע קולם וש"ס, לבטל שיעור בבני בברק בגלל ההלויה, מה שהכריע בחזו"ע הכריע שתלוי בראיה הוא על כל דין חיוב השתתפות בלוייה המבואר בש"ע יו"ד סי' שסא באין לו כל צרכו (דהיינו במאן דלא מתני ס' ריבו ומאן בתני ומתני אין לו שיעור) ולכן למעשה כל שאינו רואה פטור מדינא וממילא אין ראוי לבטל את השיעור של מי שבלאו הכי לא ילך אולם מן הראוי לדבר על לבם של המתחזקים מכבודם של חכמי ישראל ומגודל השעה של אשכבתיה דרבי שהיא עת רצון גדולה ואפשר לקטוף מעלות בתורה ויראת שמים ע"כ תשובתו בענין הנ"ל.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ולענין השאלה האם יש חיוב לנהוג מנהגי אבילות, ולהצטער באותו יום, הנה בחזו"ע אבילות חלק א' עמ' קכ' כתב הגר"ע יוסף זצוק"ל שעל ת"ח מופלג בדורו אע"פ שלא למד ממנו כלום ואפילו אינו גדול הדור חשוב כרבו ויש לנהוג דיני אבלות בחליצת נעל וכו' מקצת היום ע"ש, אבל גם בזה לא נהגו, אבל נהגו להחמיר בשמיעת שירים כל זמן הלוייה, וכמו שכתבתי יוצא בזה בשם מו"ר הגר"ע פריד שליט"א לגבי יום הלוייתו של מרן שר התורה הגר"ח זצוק"ל בקונ' שם,

ורבים שואלים האם מותר ללכת לטיול למי שאין נוסע להלוייה כי אינו גר בירושלים, ומו"ר הגר"ע פריד שליט"א השיב שאינו ראוי, אבל אינו אסור מדינא, ושוב נשאל עוד כיוצא בזה האם מותר לנסוע לנופש בכה"ג שהילדים צריכים את הנופש, והשיב שמותר, וכן ששאלתי למו"ר הגר"ע פריד שליט"א היכא שרוצה לבטל את הנופש, אבל יעלה לו כסף לבטל, שיכול ליסוע לנופש, ולא צריך לבטל אותו.

ולגבי ברכת דיין האמת בשם ומלכות, הנה בחיי אדם ח"א כלל סג סי"ב כתב בזה"ל: על שמועות רעות, מברך "ברוך דיין האמת". ודוקא כשמצטער על אותה שמועה. וראוי לברך על אדם תלמיד חכם שמת, וראוי להצטער ולבכות ולברך בשם ומלכות. עכ"ד, והכי נראה גם מדברי הביה"ל שם בדיני ברכת דיין האמת שהיכא שיש צער רב אפשר לברך בשם ומלכות, וכן שמעתי לכמה מורי הוראה שהורו כן בהלויית מרן הגר"ח זיע"א, ושוב הראוני שכן כתב ביוסף אומץ (חלק א דיני שהחיינו סימן תל) וז"ל: הברכה של דיין אמת, נראה לי אחרי שלא מצאנו אותה בכל הפוסקים רק גבי מת אביו, לכן אין לאומרה בשם ומלכות רק על קרוביו שחייב להתאבל עליהם או אדם גדול שחייבין כל ישראל לבכותו. אף על פי שמשמעות העמק ברכה דף כ"ב אינו כן, מה שכתבתי נראה לי פשוט, והממעט בברכות לא הפסיד. עכ"ד, ולפי"ז נראה שמי שבירך בשם ומלכות לא חשיב ברכה לבטלה, ולכאורה גם לא שייך לומר הכא סב"ל, ושוב ראיתי שהו"ד הגרשז"א בהליכות שלמה תפילה פרק כג הערה מו שכתב שעל פטירת רבו מובהק יברך ברכת דיין האמת בשם ומלכות.

וכן ראה בספר צדיק כתמר יפרח עמ' יג, כתוב שבמהלך ההלוייה של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ביקש הגראי"ל שטינמן זצק"ל לקרוע קריעה טפח כדין ושלח לשאול את הגר"ח קניבסקי שהיה בסמוך לו האם צריך לברך

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

דיין האמת בשם ומלכות, ואמר לו שכאשר הגרי"ז נפטר אמר לו אביו בעל הקהלות יעקב שיברך בשם ומלכות, ולכן בירך הגראי"ל בשם ומלכות, וכך אמר למלוויו, וכן כתב לדינא בהלכה ברורה או"ח סימן רכג ס"ז ובברכת ה' ח"ד פ"ב אות פג שעל רבו המובהק או חברו שקרוב אליו ומצטער צער גדול כששומע על פטירתו וכ"ש תלמיד חכם מברך בשם ומלכות, יעו"ש, וכן אמר לי אחי הבה"ח אליהו פורת נ"י ששאל בזה להפוסק הגרי"א דינר שליט"א ואמר לו שהגם שבחיי אדם כתוב לברך על פטירת אדם גדול ברוך דיין האמת בשם ומלכות, מ"מ נהגו לברך בלא שו"מ. עכ"ד. וכן ראיתי שכתב הרה"ג ראובן יוסף מיארה שליט"א בשם מרן הראשון לציון הגרי"י יוסף שליט"א שאין לברך דיין האמת בשם ומלכות, וכנראה דחושש לסב"ל.

ומ"מ נראה דכ"ז דוקא לכל אחד, אבל לצדיק בדורו שאני, והדין דלבטל תלמוד תורה ללויה כתב בש"ך סק"א שהוא חובה ולא רשות וכן כתב בחינא וחסידא ח"א ע"י, ואולם בשולחן גבוה סק"א כתב שאין הכרעה בפוסקים אם זה חובה או רשות.

ויש לציין מש"כ בספר אהבת חסד חלק ג' פרק ה' שכתב לבאר מצוה לוויה, וכתב שם בהגה"ה שלכאורה הדין שמבטלין תלמוד תורה הוא עד אחר הקבורה ותמה על המנהג שלא נשארים עד אחר הקבורה, וכתב דאפשר שהכבוד הוא בשעת הלוייה אבל בקבורה אין הכבוד מתרבה בריבוי מלווים ונשאר בצ"ע, ועיין בספר חרדים פרק יח אות יא שכתב, עיקר המצוה ללוותו עד שיקבר, וכן מבואר בשו"ת יד אליהו סימן נד בד"ה ועוד, ובפתחי תשובה יו"ד סימן שסא סק"ב, בשו"ת מנחת אלעזר ח"א סימן כו בהג"ה, ובשו"ת ודרשת וחקרת יו"ד סימן נ', ואמנם יש פוסקים דס"ל דסגי בד' אמות כן מבואר מהעמק שאלה שאילתא יד אות ב' וכן מבואר בקיצור שו"ע סימן קצח ס"ח וט' ובחכמת אדם סימן קנה ס"ג, וכן אמר לי לדינא מו"ר הגר"ע פריד שליט"א.

ויש לדון במי שנמצא בהלויה הרי יש לו דין של עוסק במצוה, וכמו שכתב במרב"ם בפרק יד מהל' אבל הלכה א' וז"ל: מצות עשה של דבריהם לבקר חולים ולנחם אבלים ולהוציא המת ולהכניס הכלה וללוות האורחים ולהתעסק בכל צרכי הקבורה לשאת על הכתף ולילך לפניו ולספוד וחפור ולקבור, וכן לשמח הכלה והחתן ולסעדם בכל צרכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור, אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

בכלל ואהבת לרעך כמוך כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים
עשה אתה אותן לאחריך בתורה ובמצוות עכ"ד, ונפק"מ בכ"ז לגבי ברכות
הראיה, ונאריך בזה לקמן.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

האם מותר לדבר בדברי תורה בגילוי הראש

בס"ד

מוצאי שבת קודש פרשת עקב תשפ"ב

לכבוד הגאון רבי אופיר טבריה שליט"א במח"ס "אערוך שולחן" רב ברמת גן, ומורה הוראות בישראל, מפארי גידולי ישיבת ברכי יוסף של מור זקני הגה"צ רבי אליהו פורת טהרני שליט"א במח"ס אלופינו מסובלים וש"ס.

על מה שכת"ר שליט"א אמר לי להעיר עמש"כ מו"ר הגר"ע פריד שליט"א בגליון אזמרה לשמך בין הזמנים תשפ"ב מס' 176, שאלה: האם מותר ללמוד ולדבר בלימוד בים או בבריכה ללא כיפה תשובה: נראה שמותר, מקור: כתב במ"ב בסי' ב' ס"ק יב' שאסור ללמוד בגילוי הראש, ובשו"ת מהרש"ל סי' עב' כתב שאף שאין איסור בדבר יש לת"ח להזהר שלא ללמוד בגילוי הראש, ובשו"ת זכרון יהודה ס"ס כ' כתב רבינו יהודה בן הרא"ש שטוב שלא לישב בגילוי הראש בשעת הלימוד, ונראה שבים ובריכה שרבים רגילים לילך בגילוי ראש מותר גם ללמוד כך, אך רבים מדקדקים גם בים ובבריכה לחבוש כיפה כשאפשר. עכ"ל.

והנה במשנ"ב סימן ב' סקי"ב כתב עמש"כ שם בשו"ע ולא ילך ארבע אמות בגילוי הראש, וכתב שם במשנ"ב, וכל שכן שאסור לברך הוא הדין ללמוד בגילוי הראש, וכן כתב לדינא בספר מעדני יו"ט להגאון רבי יו"ט זינגר חאו"ח סימן כח, שאסור לדבר דברי תורה בגילוי הראש אבל לשמוע יש להקל, אם מכסה ראשו בידו יעו"ש, וכן כתב בשו"ת קול מנחם ח"ג חאו"ח עמ' ז' יעו"ש.

וכת"ר שליט"א אמר להעיר על הדין הנ"ל שפסק מו"ר הגר"ע פריד שליט"א שמותר לדברי תורה בלא כיסוי הראש ממש"כ במשנ"ב סימן פד סק"ג כתב, ולדבריהם בחדר שדר שם הבלן ובני אדם עומדים שם ג"כ ערומים שרי לומר דברי תורה וקידוש ותפילה באין שם אדם, וכ"ז לענין בית אמצעי, אבל בית הפנימי שכולם עומדים שם ערמים ורחצין שם הוא מאוס טפי ולכו"ע דינו כבית הכסא וכו' עכ"ד, וממה שאסור לומר דברי

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

תורה, י"ל דשאני התם שהוא ביתה מרחץ נפיש זוהמא ומאיס טפי משא"כ בגילוי הראש.

וממש"כ בט"ז סימן עד סק"ב עמש"כ ברמ"א שם, והוא הדין אם מכסה ראשו בידיו לא מקרי כסוי הראש, ועיין לקמן סימן צא עכ"ד, וכתב הט"ז שם בזה"ל: לא מקרי כסוי הראש, נראה דהיינו דוקא לענין שיברך או יוציא מפיו שאר דברי קדושה, אבל לענין שלא ישב או ילך בגילוי הראש באקראי קצת די בכיסוי ביד, וכמו שכתבתי בסימן ח' סק"ג עכ"ל, וכן כתב במשנ"ב שם סק"י לא מקרי וכו' רוצה לומר לענין שיהא מותר לברך או להוציא מפיו שאר דברי קדושה, ועיין לעיל בסימן ב' ולקמן סימו צא במשנה ברורה עכ"ל, והנה היה אפשר לומר שדברי קדושה היינו דוקא דברי קדושה ולא דברי תורה, אבל סו"ס ממש"כ המשנ"ב בסימן ב' מבואר להדיא דאסור ללמוד בגילוי הראש. ובע"כ שכך הוא שיטת הט"ז,

ומ"מ אף לשיטת המשנ"ב כתב הגר"י זילברשטיין שליט"א בחשוקי חמ"ד עמ"ס בבא בתרא ד, כא ע"א שאם הוא אנוס שפיר דמי כי עדיף שילמד כך מאשר שיתבטל יעו"ש בדבריו, ובמש"כ עוד בזה בקונ' שערי יוסף בהל' בין הזמנים מהדורת תש"פ.

הנה מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל כתב בשו"ת יביע אומר (ח"ו חאו"ח סי' טו אות ז) וז"ל: ואיך יעלה על הדעת לומר שהיושב בראש מגולה יהיה אסור להרהר בד"ת, ומכל שכן כשאינו עושה כן, אלא מתוך הכרח. ופוק חזי שאפי' לימוד ממש בגילוי הראש, אין בזה איסור מדינא, כמ"ש רבינו יהודה בן הרא"ש בשו"ת זכרון יהודה (סוס"י כ) וז"ל, וטוב שלא לישב בגילוי ראש בשעת הלימוד, מי שיוכל לסבול, לפי שילמוד יותר באימה, אלא שלפעמים מפני כובד החום אינו יכול לסבול. ובשו"ת מהרש"ל (סי' עב) כתב, ושמעתי על חכם אחד שהיה לומד תורה בגילוי הראש, ואמר שכבד עליו המשא, ומ"מ נ"ל שאף שאין איסור בדבר, ואף לא מדת חסידות, כשאינו מזכיר ה', מ"מ יש לת"ח להיזהר בכך מאחר שהעם תופסים ד"ז לקלות ופריצות כאילו עובר על דת יהודית. ואפי' לומד בחדרו פן יראנו ע"ה ויקל בו, וכמ"ש כ"מ שאסרו מפני מראית העין וכו'. וכ"כ מהר"י די מודינא בשו"ת זקני יהודה (סי' כא), והביא ד' מהרש"ל הנ"ל. וע"ש. גם הרה"ג ר' רפאל אנקאווא בשו"ת קרני ראם (סי' רכב) לאחר שהעלה לאסור הזכרת ה' בגילוי הראש, כדעת מרן, כתב, ומיהו לענין תלמוד תורה כבר כתב מהרש"ל שאין איסור

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

בדבר, אלא שאין נאה לת"ח לעשות כן. וע' להרה"ג רי"מ טולידאנו ז"ל שהביא להלכה ד' מהר"י בן הרא"ש, בספרו ים הגדול (סי' מד). גם בשו"ת שאילת משה (חאו"ח סי' כב) התיר לת"ח אחד ללמד בבית ספר לא דתי תלמוד, אע"פ שכמה תלמידים יושבים אז בגילוי הראש, ובלבד שיש דוחק פרנסה בזה. ובספר כנסת ישראל ששון (סי' יז די"א ע"ג) כתב שאע"פ שמרן הש"ע כתב שאין לומר אזכרה בגילוי הראש, היינו דווקא בהזכרת ה', אבל לענות 'אמן יהא שמיה רבה' בגילוי הראש, מותר. ולכן מי שהיה לובש תפלין של ראש ושמע קדיש בעוד שראשו מגולה, מותר לו לענות, הואיל ואין כאן לא שם ולא כינוי. וכן הגאון מבוטשאטש באשל אברהם (סי' פד) כתב כיו"ב, שמותר לענות אמן קודם נט"י שחרית או כנגד ערוה וכיו"ב, ע"כ ממש"כ בשו"ת יביע אומר, והעולה מדבריו דאין איסור בהנ"ל, ועוד יש לומר שהרי כיון דלפי הגרע"י חובת כיסוי ראש אינו אלא מידת חסידות וכמו שהאריך בשו"ת יביע אומר ח"א חאו"ח סימן א' וממילא י"ל דאין לאסור לימוד תורה בגילוי הראש. [ומכאן פלא עצום עמש"כ להביא בשו"ת יד בתשובה ח"א עמ' קפג בתשובת הגאון רבי יצחק לוי שליט"א רב הערי נשר וחבר הרבנות הראשית לישראל ותלמידו המובהק של הגר"י יוסף שליט"א שנשאל שם ע"י הרה"ג יוסף דהן שליט"א האם אפשר לדבר דברי תורה בים, והשיב בזה"ל: עם כיפה, כל שיש הפסק בין לבו לערווה מותר, אבל בלי כיסוי ראש ודאי שאסור עכ"ל, וזה פלא עצום שנעלם מעיניו מש"כ ביביע אומר הנ"ל].

וכן הו"ד מרן הגר"י"ש אלישיב זצוק"ל בספר שלהי דקייטא סימן ק' שמעיקר הדין מותר לדבר בלימוד בים ללא כיסוי הראש, אבל ממידת חסידות יש להחמיר, אבל מדינא מותר.

ואמנם הו"ד הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספר דעת נוטה חלק א' תפילה תשובה קפו האם מותר לדבר דברי תורה בראש מגולה כאשר נמצאים בים בתוך הים, והשיב שיש להיזהר, ובהערה שם הובא שמש"כ הגר"ח"ק שיש להזהר ולא כתוב היינו משום מש"כ במשנ"ב סימן עד לגבי ברכה שמזכיר בה שם שמים וזה חמור יותר. וראיתי עוד בקובץ מה טובו אוהליך יעקב חלק ח' עמ' קמה ששם הובא שנשאל מרן שר התורה הגר"ח"ק זצוק"ל ע"י ידידי הגר"י"א סקוצילס שליט"א בזה"ל: אחד ששוחה בכריכה או בים בלי כיסוי ראש האם מותר לו לחשוב בדברי תורה, והשיב אין ראוי, ושם בהערה הביא שלמעשה מרן הגר"א נבצל שליט"א ובמעח"ס שבט הקהתי

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

שליט"א והגר"ש דבילקצי זיע"א והגר"ע אויערבאך שליט"א כתבו שזה מותר, ואכן הכי נראה לדינא אף לדעת המשנ"ב משום שאף למשנ"ב לכאורה כל האיסור הוא דוקא בדיבור ולא בהרהור, וכן ראיתי שכתב בספר פסקי תשובות סימן ב' ס"י שהביא שכן כתב בשו"ת דברי ישראל ח"ט סימן יז שלכתחילה התירו להרהר בדברי תורה בלא כיסוי ראש וכתב שם שהוא כמו שהתירו ללכת בגילוי ראש בעת תספורת ובמקום הכרח שאין לו או אסור בבית האסורים וממילא נראה שה"ה בבריכה יעו"ש, וכן כתב בספר בירור הלכה סימן צא הביא שכן מוכח מדברי הט"ז סימן עד סק"ב שכתוב לא יוציא מפיו שאר דברי קדושה וכו' ומשמע שע"י הרהור שרי יעו"ש, וראה עוד בזה בספר אהל יעקב פסקי הוראה סימן ה'.

ושוב ראיתי גם בספר אום אני חומה סימן לו שכתב הגאב"ד דחניכי הישיבות הגאון הגדול רבי מרדכי גרוס שליט"א בנידון הנ"ל שכתב לעיין בהנ"ל כיון דבעינן ללמוד באימה ויראה, וכתב שם בסו"ד, ודבר זה נ"מ בשפת הים כשהוא בלא חלוק אם מותר לדבר ד"ת, ואפשר דכיון שהוא מקום שמהלכין כך לצורך בריאות קילא טפי, וצ"ע לדינא, עכ"ד, [ודרך אגב שם כתב בענין עגבות שהם ערוה שיש להזהר בהם בים, הנה בשו"ת אור לציון ח"ב פרק מה סעיף טו כתב, עגבות יש בהם משום ערוה, ויש להזהר בזה במיוחד בחוף הים, שיש הלובשים בגד ים צר ואסור לברך כנגדם עכ"ל, ובהערה טו כתב שכן דעת מרן בב"י בסימן ר"ו שעגבות יש בהם משום ערוה ואף שהמג"א שם סק"ה האריך להוכיח שלהלכה קי"ל כרב הונא שעגבות אין בהם משום ערוה מ"מ יש לנו להורות בזה כדברי מרן, וכמ"ש בא"ר סימן עד סק"ה, ועוד אחרונים עכת"ד, ואמנם יש לעיין דהא סו"ס מדוע בכה"ג חשיב ערוה, אף שהבגד צר הא סו"ס לא רואים, ועיין, ושחיפשתי בדברי הפוסקים שהביאו לדברי האול"צ לא מצאתי, ושוב מצאתי להגר"מ גרוס שליט"א בספר אום אני חומה ח"א סימן לז שכתב להביא לדברי האור לציון לדינא, וכתב שה"ה בדברי תורה יש ליזהר בזה, וכתב שמסתבר שכיון ששכיח יש לו חובה לברר דבר זה אם נמצא כנגדו. ומו"ח הגר"ש יאיר שליט"א אמר לי שדברי האול"צ הנ"ל הם חידוש, וברור דאין הוא כך לדינא. וגם שהרי לענין צידי העגבות נחלקו הפוסקים האם יש בו משום ערוה, שבא"ר סק"ה שאינו חשיב בכלל העגבות, וכן נראה מדברי הפרישה (או"ח סימן ר"ו סק"ו) שהוא רק על החתן הסמוך לבית התורפה ולא על כל רוחב הבשר שבכל סביבו וז"ל: אבל אשה יושבת ופניה

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

טוחות בקרקע, לפום ריהטא משמע שהכל ענין אחד הוא דכהשאה יושבת אז ממילא פניה טוחות בקרקע, אמנם בגמרא ס"פ מי שמתו משמע בהדיא דשני ענינים הם, והיינו דכיושבת אז בישיבתה פניה שלמטה מכוסה בקרקע אבל מ"מ מגולות עגבותיה לאפוקי כשפניה טוחות בקרקע גם מהעגבות אינו נראה דבר דאנן לא קי"ל כרב הונא דאמר עגבות אין בהם משום ערוה, ונראה דגם טוחות בקרקע אינה צריכה אלא להיות קבוע ותקוע בקרקע באופן שיכסו הקמטים שבין עגבותיה גם מאחוריה אף שאינם מכוסין בצדדין דצדדי העגבות בכלל ירוכתיה הן ולא בכלל העגבות, וכו' עכ"ד, וכן כתב במחצית השקל יו"ד סימן ר' יעו"ש, וכן נראה מדברי המור וקציעה או"ח סימן עד שהטעם שהמ"ד דהעגבות יש בהם משום ערוה הוא משום ששייך שם הכנסה שלא כדרכה, ושכה"ג כתב בצמח צדק בחידושי למשנה דחלה. ועיין עוד בספר לבושה של תורה סימן יט מש"כ להאריך בזה. ואולם דעת החזו"א או"ח סימן טז סק"י שאף קצות העגבות חשובות כעגבות, ואמנם יש שכתבו לחלק בין עגבות של אשה לעגבות של איש, כן כתב בכף החיים סימן עה סק"ל שכתב, שפסק ריא"ז שאחד ישראל אוחד גוי ערום אם עגבותיהם וערוותם מכוסות אע"פ שכל גופו ערום מותר לקרות קריאת שמע ולברך כנגדם, וכתב להקשות ע"ד שהרי אמרינן בגמ' בברכות דף כד ע"א עגבות אין בהם משום ערוה, ואינו קשה דדוקא באשה אמרינן הכי שיכולה לכסות את עצמה אבל באיש לא, פסקי מהר"ם מריקאנאטי ז"ל סימן ז' שיירי כנסת הגדולה בהגהות טור אות ז', עכ"ד, ועיין עוד במש"כ בכה"ח סימן עד אות חי, ואולם בפסקי תשובות אות ח' כתב בפשיטות שנפק"מ בכ"ז לאסור קר"ש ותפילה וברכות השחר ושאר דברי קדושה בין כשעגבותיו מגולים בין איש ובין אשה ובין נגד עגבות איש אחר עכ"ד, הרי דנקט בפשיטות דדין עגבות איש ואשה שוים. וכן כתב בספר לבושה של תורה להגר"א פאלק שליט"א עמ' רו שלפי דין המשנ"ב דנקטינן להחמיר דעגבות יש בהן משום ערוה, שיהיה אסור לגבר לבד מדיני צניעות דאו"ח סימן ב', להפשיט בגדיו כאשר ספר מונח מאחוריו או טבלה תלויה על הקיר מאחוריו וא"א להספר לראות הערוה שלו באשר אם עגבות ערוה הן חל איסור במה שהספר רואה העגבות, וכן אסור לאם להסיר הבגדים מילדה נקבה מבת ג' ולמעלה בשעה שיש ספר בחדר גם אם מונח מאחוריה דהעגבות שם ערוה עליהן לדעת הבית יוסף ודעימיה וכבר הכריע המ"ב שיש לחוש לדבריהם והוא חידוש דין, ולא ראיתי מי שיעורר ע"ז, עכ"ד, ואולם לדברי הכה"ח דהוא רק באשה יש להביא לזה ראייה מדברי הגמ' בברכות דף כד ע"א

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

דאמרינן עגבות אין בהם משום ערוה ואמרינן שאיסור להסתכל בעגבות, ועי"ש עוד בירושלמי שם, ומוכח מכ"ז דהוא דין לכאורה רק באשה, וכן נראה לכאורה מדברי המשנ"ב דקאי רק על אשה, וממילא נראה דאין להחמיר בחומרא דהאול"צ הנ"ל ועיין].

ומ"מ לכתחילה ברור שבעינן לכסות את לבו, וללמוד תורה באימה ויראה, וכמו דאיתא בגמ' בברכות דף כב ע"א תניא והודעתם לבניך ולבני בניך, וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ד' אלוקיך בחורב מה להלן באימה ביראה ברתת ובזיע אף כאן באימה ביראה ברתת ובזיע, מכאן אמרו הזבים והמצוערים ובאין על נדות מותרין לקרות בתורה בנביאים ובכתובים לשנות בשמנה וגמרא בהלכות ובאגדות אבל בעלי קריין אסורין עכ"ד, וכתב השל"ה הקדוש (שבועות פרק נר מצוה אות צד) בזה"ל: נחזור לכבוד התורה. תנן בסוף סוטה (מט א), משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה. כי עד רבן גמליאל היו לומדים הכל בעמידה, אחר כך באה תשות לעולם והתחילו ללמוד מיושב. מכל מקום נראה שאיסור הוא ללמוד בסמיכה מוטה על צדו, רק ישב באימה וביראה, אם לא כשמהרהר תורה במטה בלילה, כשרוצה לישן, עכ"ל, וראה עוד בזה בשו"ת תורה לשמה (סי' שסז) שנשאל בזה"ל: "שאלה. אחד שהוא יושב ולומד גמרא או בספר אחד מספרי הקודש וטרח בישיבתו ורוצה לשכב על צידו או על גבו או על בטנו וללמוד אי שרי או"ד אין דרך ארץ ללמוד כך יורנו המורה לצדקה ושכמ"ה. תשובה איתא בגמרא דזבחים דף ה' ע"א רמי ריש לקיש על מעוהי בי מדרשא ומקשה אם כשרים הם וכו' ע"ש, ופ"י רש"י ז"ל שוכב על בטנו פניו כלפי קרקע ע"ש, ולכן גם זה שטרח בישיבה ועושה כן לנוח אה"נ דשרי, אך לא יתמיד הרבה בזה אלא מעט עד שינוח והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו, עכ"ד. ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תקמה) שכתב בזה"ל: "בגמרא (ברכות כ"ב א') איתא "והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ד' אלקיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע, ומחמת כן נהגו הרבה יראים ללמוד בכגד עליון דוקא להרגיש בעצמו שעוסק בדברי קדושה וחייב ללמוד ביראה ובכבוד. וכ"כ בספר "פלא יועץ" ערך לבישה עי"ש. ונראה שאף שזהו כבוד למלך שעוסקים בדבריו כשלושים בכבוד, אבל הכל תלוי במנהג המדינה ובמקומות שחם מאד בקיץ כמו בארץ ישראל או באמריקא הרי אפילו בהיכל המלך אין

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

לובשים כל היום בגד עליון, וכן אמר הגאון הצדיק רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל אחר שבא לארץ, שבחו"ל היה מקפיד ללמוד בבגד עליון דוקא, אבל לא כאן שמחמת החום קשה מאד ויכול להפריע הריכוז בלימוד, ועיין בספר זכרון יהודה (להר"י בן הרא"ש ז"ל) סי' כ"ו שכתב "וטוב הוא שלא לישב בלי כובע בשעת הלימוד למי שיוכל לסבול לפי שילמוד יותר באימה, ולפעמים מפני כובד החום אינו יכול לסבול". ועיין בספר "והגית בו" שהביא ראיה מזה לנדוננו שכאשר חם א"צ ללבוש מעיל העליון, אבל מדת חסידות איכא תמיד למי שיכול. ויש חסידים ואנשי מעשה המדקדקין ללמוד בבגד עליון, ואנחנו כתבנו עיקר הדין בתורה, אבל בתפלה ראוי להתפלל בבגד עליון. והנה יש מהמון העם שנוהגין להקל בזה היום בארץ ישראל, כיון שגם לשרים נכבדים לא מקפידים ללבוש בגד עליון, ולכן היום אין זה מחובת הכון לתפלה, מיהו נכון להחמיר עכ"פ לתפלה מי שיש לו ריח תורה וללבוש בגד עליון לכבוד הבורא ית"ש, אף אם מן הדין אין חיוב במקומו שגם בפני מלכים לא הולכים תמיד בזה וכמ"ש, עכ"ל.

ולגבי לימוד תורה בזמן שמסתפרים, הנה בשו"ע או"ח סימן ד' סעיף יט כתב, שהמגלח ולא נטל ידיו, מפחד שלושה ימים, ע"כ. ובכה"ח (שם ס"ק סח) כתב דאף אם מגלח מקצת שער, צריך ליטול ידיו. ואין חילוק אם מגלח לעצמו, לאחרים או המתגלח על ידי אחרים, ובמשנ"ב שם סק"ל"ח מבואר שטעם הנטילה משום רוח רעה, ויש לדון לפי"ז האם אסור ללמוד שיש רוח רעה על ידיו, ומדברי השו"ע שם בסעיף כא נראה דמותר, וכן הו"ד הגרי"י פישר זצ"ל בספר הליכות אבן ישראל (עמ' ו). וכן כתב בספר אביר הרועים (ח"א עמ' 152) שהביא עדות מהגר"א אבא שאול זצ"ל שהיה אביו זצ"ל הגרב"צ אבא שאול זצ"ל שהיה רגיל לומר לתלמידיו תלמדו ממרן הרב עובדיה יוסף שאפילו שהיה מסדר זקנו הי' לומד עמוד גמ', ע"ש. וכן מבואר לדינא בדברי מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' ו) שהסיק שאף שאיו איסור ללמוד בשעת התספורת, מ"מ ודאי משום כבוד התורה הוא שלא ללמוד ברוח רעה, אבל מטעם זה עיקר האיסור הוא רק בפה, אבל לשמוע ולהרהר, מותר. יעו"ש, וממילא נראה שמותר לשמוע שיעור תורה מתי שמסתפר.

ומה שאמר כת"ר שליט"א לגבי אמירת שלום ביים וכדומה, אם הוא ללא כיסוי ראש, הנה ידוע כבר מה שהורה הגרשז"א והו"ד בהליכות שלמה תפילה עמ' יט שכיון שאין אנו מכוונים בזה לשם שמים וגם אין בזמנינו

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

שאלת שלום כלל, אלא דרך נימוס בעלמא, וכן כתב לדינא בשו"ת יביע אומר ח"ו חאו"ח סימן טו אות ח' שהעלה שיש בזה ספק ספיקא שמא אין תיבות שלום נחשבת לאזכרה ואת"ל שכן שמא הלכה כמ"ד שמותר מן הדין להזכיר את השם בראש מגולה, ואם ימנע מלומר שלום לחבירו ולמיכור יבוא הדבר לידיד איבה ונשאה ומחלוקת ושכן כתב בספר מור ואהלות דף ה' סע"א עכת"ד, אבל אכתי יש להעיר בזה דהרי עדיין יכול לומר בוקר טוב או צהריים טובים וכל כיוצא בזה, ואמנם י"ל שעיקר ההיתרא בזה ממש"כ הגרע"י זצ"ל בשו"ת יביע אומר ח"ט חאו"ח סימן קח אות מט והביא שכן כתב בספר גדולות אלישע הל' כבוד רבו אות יז' ששאלת מותר לומר בראש מגולה ודוקא אזכרת ה' אסור יעו"ש.

ובמה ששאל כת"ר שליט"א על מה שהורה מו"ר הגר"ע פריד שליט"א בגליון אזמרה לשמך שם שאלה: האם אפשר לקנות בירה ללא כשרות, בארץ ובחו"ל? בירה המיוצרת בארץ ואין בה טעם - מותר. בחו"ל (כשאין טעם): בקיץ מותר, אך בחורף יש חשש של איסור חדש (יו"ד סי' רצ"ג, או"ח סי' תפ"ט ובבאה"ל). עכ"ד, והעיר כת"ר שליט"א שכיצד מותר לשתות בירה ללא הכשר, ולא חוששים לחומרים אחרים שנמצאים שם, וכתב לחשוש רק לאיסור חדש

ואכן ראיתי בספר שיח יצחק בעניני כשרות עמ' 307 ששם כתב, בירה היא משקה חריף המיוצר, מלתת, שעורים, מים, כישות, ושמרים. אולם היום יש התפתחות ושיכלול מאד גדולים בנושא הבירה ויש הרבה בירות עם חומרי גלם נוספים, כגון חומר הקצפה מיוחד שנותנים בבירה כדי לקצר תהליכי יצור יש שלשה סוגים של חומר הקצפה ואחד מהם נעשה מן החי. וכן משתמשים בחומר הג'לטין המיוצר מן החי להצללת הבירה. עוד נוהגים היום להשתמש בתהליך התסיסה בחומר עזר בשם אנטיפוס ובחומר זה יש בעיות כשרות. וכן נותנים בבירה שמרים מיוחדים. וכן ישנם מפעלים המשתמשים באנזים בכדי להפסיק את תסיסת השמרים ולאנזים זה דרושה השגחה שאין בו חשש כשרות. וכן יש סוגים שנותנים בהם תוספת של מי גבינה ויש חשש של חלב נוכרי, וכן חשש של בשר וחלב בשתיית הבירה בסעודה בשרית. עוד בעיה שקיימת יש סוגי בירות עם טעמים שמוסיפים בהם חומרי טעם, צבע, וריח. וכן יש חשש של איסור חדש בארץ, או בחו"ל אם זה בעלות ישראל. ולכן כל אלו יכולים להוות בעיות כשרות קשות. ולכן ראוי ונכון לצרוך בירות עם כשרות בלבד. עכ"ד.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ושוב שאלתי בהנ"ל למו"ר הגר"ע פריד שליט"א ואמר לי שלא ידוע בהנ"ל
לחשוב לכ"ז.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

בני ברק

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

בדין גזירת ציפרונים לאכל במקום חולי

נשאלתי ע"י אמו"ר שליט"א שעתה הוא אבל בתוך השלושים לפטירת אביו זצ"ל, האם יכול לגזור את ציפרוניו בשינוי במקום רפואה, כיון שיש לו כעין ציפורן חודרנית בציפורנים, ומהו לדינא בזה, והנה לגבי חול המועד לפי שיטת הרמ"א בסימן תקל"א שאין לגזור ציפרונים, ראיתי שיש שכתבו בזה להתיר במקום רפואה כגון ציפורן חודרנית וכדו', משום שכל האיסור מבואר במשנ"ב שם סק"ב שהוא שלא יכנס לרגל שהוא מנוול, ועוד ממש"כ במשנ"ב שם סק"א שמי שיש לו שחין בראשו מותר לו לגלח השיער אפילו בתער, וכעין מש"כ בשו"ע סימן תקלב ס"ב שכל שמשום רפואה מותר בחול המועד, ונראה שא"כ שא"כ ה"ה כאן, ואמנם לא מצאתי לאחד מן הפוסקים שידבר בזה.

והנה בחזו"ע אבילות חלק ב' עמ' רצה, כתב, כשם שאסור להסתפר ולגלח כל שלושים יום לאבלו, כך אסור לו ליטול צפרנים בכלי, אבל אם נוטל צפרניו בידיו או בשיניו אפילו בתוך שבעה מותר, וכתב שם הגרע"י בחזו"ע בהערה אע"פ שנטילת צפרניים בכלי שוה להלכה בדין תספורת מכל מקום יש בדבר מחלוקת הראשונים, כי רבינו יצחק בן גיאת בהל' אבל עמ' מט כתב, שאחר שבעה מותר ליטלם אפילו במספרים, וכן כתב בעל הלכות גדולות הל' אבל עמ' רנג, וכן פסק בספר המצות סמ"ג הל' אבילות דף רמו ע"ג, אבל הרמב"ן בתורת אדם דף סג רע"א כתב ומדברי רבינו הרי"ף נלמוד שכל שלושים אסור במספרים, וכן העלה שם להלכה, וכן פסק הרמב"ם פ"ה מהל' אבל ה"ב, וכתב מרן הב"י לענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעה לאסור במספרים כל שלושים יום הכי נקטינן, ויעו"ש מה שהאריך בזה שלאחר שלושים אי"צ גערה ואין הוא כתספורת יעו"ש באריכות. וממילא נראה דבמקום חולי לא גזור רבנן ואפשר לסמוך על שיטות הראשונים להקל בזה, וכן הסכים עמי לדינא הגאון רבי בנימין חותה שליט"א במח"ס כי בא שבת וכי בא מועד דנראה להקל בני"ד.

ואולם הגאון בעל האורחותיך למדני שליט"א כתב לי בזה"ל:

לכבוד הרה"ג יוסף אביטבול שליט"א

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

כתב כת"ר:

בדין גזירת ציפורנים לאבל, נשאלתי ע"י אאמו"ר שליט"א שעתה הוא אבל בתוך השלושים לפטירת אביו זצ"ל, האם יכול לגזור את ציפורניו בשינוי במקום רפואה, כיון שיש לו כעין ציפורן חודרנית בציפורנים, ומהו לדינא בזה, והנה לגבי חול המועד לפי שיטת הרמ"א בסימן תקל"א שאין לגזור ציפורנים, ראיתי שיש שכתבו בזה להתיר במקום רפואה כגון ציפורן חודרנית וכדו', משום שכל האיסור מבואר במשנ"ב שם סק"ב שהוא שלא יכנס לרגל שהוא מנוול, ועוד ממש"כ במשנ"ב שם סקכ"א שמי שיש לו שחין בראשו מותר לו לגלח השיער אפילו בתער, וכעין מש"כ בשו"ע סימן תקלב ס"ב שכל שמשום רפואה מותר בחול המועד, ונראה שא"כ ה"ה כאן, ואמנם לא מצאתי לאחד מן הפוסקים שידבר בזה. ע"כ דברי כת"ר.

א) כתב מרן י"ד ס"ש צ"ז, "כשם שאסור לגלח כל שלשים יום כך אסור ליטול צפרנים בכלי, אבל בידי או בשינוי מותר אפי' תוך שבעה." ולכן ה"ה בנד"ד שהשאלה היא "האם יכול לגזור את ציפורניו בשינוי במקום רפואה", שזה מותר אפילו שלא לצורך רפואה.

וק"ו כשהוא לצורך רפואה שמותר לגזור צפורניים אף בלי שינוי, שאין דין צפורניים יותר חמור מדין גילוח הראש, וכתב הפתחי תשובה ס"ש צ"ב, "לגלח שער. כתב בספר חמודי דניאל כ"י מותר להעמיד באנקע"ס בשלשים של אבל אם צריך לכך הרבה, הגם שצריך לגלח הראש קודם עבור זה, וכן בחול המועד ע"כ."

והפירוש של "באנקע"ס" הוא הקזת הדם כמ"ש המ"ב ס"תצו ס"ק ח, "כתב באו"ה אדם הנופל או הנגוף ונצרר דם במקום נפילתו או נגיפתו אין חשיב חולי הפנימי ומאחר שאין מצטער כ"כ ויכול להמתין למחר בלי סכנה נראה דאסור להקיז דם שקורין קעפפ"ן [ובלשוננו באנקע"ס] אפילו ביו"ט שני של גליות ואפילו ע"י עכו"ם עכ"ל. ע"ש.

ואף שהחמ"ד התיר רק כשהוא "צריך לכך הרבה", י"ל שזה רק מפני שהגילוח הוא רק "הכשר מצוה" לרפואה, משא"כ בנד"ד שגזיזת הציפורן היא עצמה הרפואה. (ועיין עוד לקמן).

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ב) וגדולה מזו מצינו, והוא שיש להתיר רחיצה או סיחה בתוך שבעה למצטער הרבה, וזה כמ"ש הטור ס"שפא, וז"ל "או שסך להעביר הזוהמא, או לרפואה כגון שיש לו חטטין בראשו מותר... וכתב עוד רב האי לאו כל דאמר אסטניס אני שומעין לו, אבל ודאי אי מגליא מילתא מעיקרא דאית ביה האי מילתא ואם אינו רוחץ בא לידי סכנה, רוחץ, דדמי לסכנה ורפואה משום דאסטניס כחולה גדול הוא ממדה זו, ולא כל מי שנוהג בשרו בנקיות אסטניס הוא, אלא מי שבא לידי סכנה אם אינו רוחץ. ע"כ. כתב הרמב"ן מה שכתב שלא כל מי שאומר אסטניס אני ומתנהג בנקיות מתירין לו יפה כיון, אבל מה שכתב אם אינו רוחץ בא לידי סכנה, לאו סכנה ממש אלא מצטער הרבה ובא לידי מיחוש בכך." ע"ש.

וכל זה בתוך השבעה, אבל לגבי נטילת צפורניים כשיש צער בשלשים נראה שיש להתיר אף כשאין "מצטער הרבה", אלא יש לו סתם צער, וזה מפני שדין שלשים קיל טפי מדין שבעה. ולכן כתב הטור ס"שצ, "וכתב הרי"ץ גיאת דאחר ז' מותר אפילו במספרים, וכן כתב בהלכות גדולות, וכן פסק בספר המצוות. אבל הרמב"ן כתב שאין חילוק בין תוך שבעה לאחר שבעה, שלעולם אינו מותר אלא על ידי שינוי." וא"כ י"ל שיש להתיר לגזוז את הצפרנים במספרים בתוך השלשים בסתם צער ולא בעינין "מצטער הרבה" כדמצינו לגבי רחיצה בשבעה, כיון שעכ"פ לדעת הבה"ג והרי"ץ גיאת והספר המצוות הוא מותר לגמרי לגזוז צפרנים במספרים אחר השבעה.

ולפי זה י"ל שמ"ש החמ"ד הנ"ל שאין להתיר לגלח בשלשים לצורך רפואה אלא כש"צריך לכך הרבה", י"ל שזה רק לגבי גילוח שלכ"ע הוא אסור בשלשים, משא"כ לגבי גזיזת ציפורניים במספרים בשלשים שיש להקל טפי כיון שלדעת הבה"ג והרי"ץ גיאת והספר המצוות היא מותרת לגמרי.

ולכן נראה בנד"ד שכיון שאביך שליט"א "רוצה לגזור את ציפורניו בשינוי במקום רפואה", שיש להתיר בשופי. וגם י"ל שאם הוא קשה לו לעשות כן בשינוי, אז אף במספריים יש להתיר כיון שיש לו צער כעין ציפורן חודרנית.

ואסיים בכבוד רב

מחבר הספר אורחותיך למדני

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ע"כ תשובתו אלי.

וכן כתב לי הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א בית שמש, וז"ל: ברור שלא בקוצץ מותר שהוא שינוי כמו בפצירה וכדומה, ובמקום חולי נראה בלא"ה להקל עכ"ל.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

בדיני כל תשחית בבתי מלון והאם מותר לקחת אוכל מחדר אוכל בבית מלון ללא רשות

בס"ד

י"ט אב תשפ"ב

לכבוד ידידי ורעי הרה"ג בנימין ראובן שלזינגר שליט"א במח"ס מנחת
בנימין וגיליון מן הבאר

ראיתי מש"כ כת"ר שליט"א לדון בעניני כל תשחית, וחלקם דברים ממה
שעתיד לצאת לאור בספרו החדש "אוצר רב".

ואוסיף לכת"ר שליט"א מה שעתה נשאלתי שיש עתה הרבה אנשים
שהולכים לבתי מלון, ושם כידוע יש כמויות של אוכל ברמה מוגזמת,
ונזרקים שם כמויות אוכל לפח, ודא עקא שהנהלת הבית מלון כותבת שאסור
לקחת אוכל מהחדר אוכל של הבית מלון ללא רשות והוא גזל גמור,
ונשאלתי האם מותר לקחת משם אוכל ללא רשות, כיון שראו שם שאחרי
שנגמר השעה של החדר אוכל בבית מלון כל האוכל הולך לפח, ובלא"ה יש
הרבה אנשים שלוקחים הרבה אוכל לצלחות שלהם, והכל נזרק לפח וכיון
שכן לכאורה לא יהיה בכה"ג איסור גזל.

ולענ"ד נראה כיון שהוא במקום כל תשחית, ליכא להא איסורא דגזל לקחת
קצת אוכל לחדר, אבל לא בצורה מוגזמת, והנה ביסוד האי דינא דבל תשחית
איתא בגמרא בשבת דף קכט ע"א שאין זה דין דוקא בעץ מאכל, אלא בכל
דבר שיש בו תועלת, כדאיתא שם לענין כלים, וכן מבואר שדין כל תשחית
הוא על הריגת בעלי חיים כדאיתא בחולין דף ז' ע"ב, וכן על מאכלים
כמבואר בשבת דף קמ ע"ב, וכן על בגדים כמבואר בקידושין דף לב ע"א.
ולענין אם הוא מדאורייתא או מדרבנן נחלקו בזה הפוסקים דהנה בדברי
הרמב"ם בהל' מלכים (פ"ו ה"י) מבואר דהוא רק מדרבנן, וכן איתא גם
בספר המצוות (לא תעשה נז), וכך כתב גם בדעתו בשו"ת נודע ביהודה (יו"ד
סימן י'), אולם המשנה למלך כתב בדעת הרמב"ם דהוא מדאורייתא דהרי
הרמב"ם כתב שעובר בבל תשחית, מאידך הרמב"ם כתב שיש ע"ז דין
דרבנן, וע"ע בחינוך (מצוה תקכט) ובסמ"ג (לאוין רכט) ובסמ"ק (סימן
קעה) ובתוס' בב"מ (דף לב ע"ב) ע"ש.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

והנה כתבו הפוסקים, מה הדין בל תשחית לשאריות מזון באולמות וכל כה"ג, וכתבו בזה בשו"ת אגרות משה (חיו"ד ח"ב סימן קעד ענף ג') ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סימן מה) שכל האיסור של בל תשחית הוא רק על עשיית מעשה, אבל לא מה שיעשה מאליו, יעו"ש, אבל מ"מ ידוע מה שכתב בספר החינוך (מצוה תקכ"ט) בשורש המצוה של בל תשחית, וז"ל: שהוא כדי ללמד נפשנו לאהוב הטוב והתועלת ולהידבק בו, ומתוך כך תדבק בנו הטובה ונרחיק מכל דבר רע ומכל דבר השחתה, וזהו דרך החסידים ואנשי מעשה אוהבים שלום ושמחים בטוב הבריות ומקרבים אותן לתורה, ולא יאבדו אפילו גרגר של חרדל בעולם, ויצר עליהם בכל אבדון והשחתה שיראו, ואם יוכלו להציל יצילו כל דבר מהשחית בכל כחם, ע"כ, וראה עוד בספר הקדוש "תומר דבורה" (סוף פ"ג), שביאר עוד בשורש ענין זה בזה"ל: עוד צריך להיות רחמיו פרוסים על כל הנבראים, לא יבזם ולא יאבדם. שהרי החכמה העליונה היא פרוסה על כל הנבראים, דומם צומח חי מדבר וכו'. ועל דרך זה לא יבזה שום נמצא מן הנמצאים, שכולם בחכמה. ולא יעקור הצומח אלא לצורך. ולא ימית הבעל חי אלא לצורך. ויברור להם מיתה יפה בסכין בדוק, לרחם בל מה שאפשר. זה הכלל החמלה על כל הנמצאים שלא לחבלם, תלויה בחכמה. זולתי להעלותם ממעלה אל מעלה, מצומח לחי, מחי למדבר, שאז מותר לעקור הצומח ולהמית החי, לחוב על מנת לזכות. עכ"ל הרמ"ק בספרו תומר דבורה, והנה סיפר מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א על מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספרו "טובך יביעו" (וישלח עמ' קנ"ד) שפעם אחת פירק את סוכתו והיו מסמרים עקומים וכמובן שרצה לזרוק אותם לפח. אמר לו אביו, הסטייפלר זצ"ל: "וכי אי אפשר להשתמש בישנים בוא ואראה לך כיצד מיישרים אותם". ואכן, לקח הגאון הגדול הזה, הרב ישראל-יעקב קניבסקי פטיש ויישר את המסמרים, זאת כדי שלא לעבור על איסור "בל תשחית". ויש עוד סיפור נורא על מרן שר התורה זצוק"ל ששמר על כמה גרגרים מלח וכו', ואיני זוכר מקומו.

ויש להביא בזה עוד ראייה ממש"כ בשו"ת מהרש"ם (ח"א סימן סא) שבמקום בל תשחית אין איסורא משום מכין לשבת לחול יעו"ש, ונראה דה"ה הכא שאם לוקח כמה מיני מאכלים, לצורך עצמו, ולא לוקח הרבה ואין בזה משום גזל, ושוב אמרו לי שהרבה אנשים יוצאים עם קצת אוכל ואנשי המלון לא מעירים להם כלום, ולכן נראה דליכא בהא איסורא, וכן

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

השיב לי בזה מו"ח הגר"ש יאיר שליט"א במח"ס משנ"ב תפארת, שנראה שיש להקל בזה לקחת קצת אוכל ולא בכמות מוגזמת, אף שהוא ללא רשות.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף וש"ס

בני ברק

ושוב ראיתי כיוצא בזה להגאון רבי מצליח חי מאזוז שליט"א בגליון הלכות מעשיות מס' קפז, שאלה: האם מותר לקחת חפצים מהמלון, כגון שקיות תה, קפה, אריזות שמפו וכדומה? וכן האם מותר לאדם שהזמין חדר לזוג להכניס שם את בנו הקטן בלי ליידע את הנהלת המלון תשובה: רבים אינם שואלים בנושא הזה ומורים היתר לעצמם המשנה ברורה כתב בהלכות יום הכיפורים סימן תרו סק"א שאם יש לחבירו בידו ממון שיש לו תביעה עליהם, יודיענו, אף על פי שחבירו לא ידע מזה כלל. ועל כל פנים יסדר לפני הרב ומורה צדק הענין בשלמות ובאמת, בלא שקר, ולשאול היאך להתנהג. כללו של דבר, שבממון לא יסמוך על הוראתו כי היצר הרע יש לו היתרים הרבה. ולענין הלכה, בשעה שאדם שוכר חדר, הוא למעשה מקבל עליו את תנאי בית המלון. מה שהנהלה מסכימה לאדם – יוכל לעשות, אבל אם הנהלת המלון לא מסכימה דברים מסויימים, אסור בהחלט לעשותם ללא ידיעתה בדרך כלל משלמים תוספת תשלום גם על ילד קטן. יש טוענים שהילד הזה לא אכל ולא שתה שום דבר השייך למלון, ומצד שני זכותי להכניס אורחים בחדר שלי, ומה בכך. אולם על טענה כזו צריך להסכים בעל המלון, וכל זמן שבעל המלון לא מאשר זאת יש בדבר איסור גזל גמור. ואפילו אם כבר שב לביתו, עליו לחזור לבית המלון ולשלם את מה שלא שילם, ומכל מקום שקיקי התה והסוכר ששמים בבתי מלון, או שמפו קטן וכדומה, כל הדברים הללו מיועדים לשימוש חד פעמי של האדם שמתארח בבית המלון. וכיון שזה מיועד לשימוש, מותר לקחת אותם עמו ובעלי המלון מניחים את זה שם אדעתא דהכי שיקחו את השקיקים או הבקבוקונים הללו, אבל ודאי שאסור לקחת מגבות וכל כיוצא בזה שמיועדים לשימוש

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

חוזר, ולא משנה מה המחיר של אותו פריט. הכלל בזה הוא שכל דבר שבית המלון נותן לך על דעת שתקח – מותר לקחת, אבל דברים שאין בדעתם לתת אסור לקחת, והכל על פי דעת הבעלים. עכ"ד

ובמש"כ על זה שמכניסים עוד אדם למלון, על חשבון הילד הקטן שלא אוכל כלום, יש להוסיף ביותר שיש בזה גזל, שהרי הבית מלון מחשבון שמגיע ילד קטן שאוכל פחות, וממילא ברור דאיכא בהא גזל.

ומ"מ נראה דבנ"ד יודה הגאון הנ"ל להיתרא.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

האם יש חיוב ללבוש כובע וחליפה בקידוש

הנה במשנ"ב סימן קפג סקי"א, כתב המג"א בשם הב"ח ירא שמים לא יברך במצנפת רק ישים הכובע על ראשו ויש שנוהגין ג"כ להתעטף בבגד העליון, דכ"ז הוא בכלל עטוף הנאמר במרא אצל כוס של ברכה, וכן נהגו כיום בישראל בעת ברכת המזון שמשימין הכובע על ראשיהן אפילו כשהוא מברך ביחיד בלי כוס עכ"ד, ועפי"ז נראה דה"ה בקידוש, וכן כתב בספר שמירת שבת כהלכתה חלק' ב' פרק מז סכ"ז והוא ע"פ המשנ"ב הנ"ל, וכתב שם בזה"ל: ירא שמים לא יקדש בכיפה שעל ראשו, אלא יחבוש מגבעת, וכן נוהגים ללבוש לבוש עליון בשעת קידוש עכ"ד, וכתב שמקורו מדברי המשנ"ב הנ"ל וציין שם עוד למש"כ במשנ"ב סימן רע"א סקמ"ב שכוס של קידוש הוא בכלל כוס של ברכה, וכן כתב בתורת שבת ס"י, וע"ע מעשה רב ס"ק קיט, ופי הכלל של שומע כעונ גם המסובים ינהגו כן, ומ"מ בהערה קלא כתב שלא ראה שמקפידים בזה, עכ"ד.

ומ"מ כדברי הגרשז"א כן ראיתי בשם הגרשז"א בספר חכו ממתקים חלק ב' שיש ללבוש כו"ח בקידוש כמו בתפילה, ונשאל שם האם בדיעבד אם השומעים שמעו קידוש ללא כו"ח האם יצאו והשיב שיצאו יד"ח, ולענ"ד הדברים הנ"ל הם חידוש גדול, דמהכ"ת שחייבים לעשות קידוש בכו"ח, ואף דהוא דין עדות, וכי יש דין עדות בכו"ח, ואף דאיכא לדמותו לברכת המזון, הרי גם שם מבואר במשנ"ב סימן קפג דרק ירא שמים, ושוב ראיתי בקובץ גם אני אודך חלק כג בפסקי מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל ששם הובא באות כד, בזה"ל: בקידוש יש בזה כל דיני כוס של ברכה וצריך לקדש עם כובע. עכ"ד, הנה חזינן לכמה מרבנות דלא עושים קידוש עם כו"ח, ומאידך יש הרבה שמקפידים ע"ז, וי"ל דהוא כמו לגבי תפילה דהוא רק דרך החכמים וכו', ועיין.

ושוב ראיתי בספר עיונים במשנה ברורה חלק ג' עמ' טז ששם כתב שכמדומה ששמע שהחזו"א היה מברך ומקדש ללא כובע וחליפה, וביאר שם הנהגת החזו"א שאפשר דס"ל שענין עיטוף היינו שיהיה מכוסה בבגדים חשובים ואין צריך שיהיה לו כיסוי מיוחד והבגדים שלנו הם חשובים בלאו הכי, או דס"ל כביאור הדרכי משה שעיקר העיטוף שלא יהיה בגילוי הראש, וכתב שם ששמע שתלמידי החזו"א מקפידים לברך בכובע, וכתב שם שראה בספר דעת יהודה מתמידי החזו"א שהו"ד הגר"י שפירא בסימן קפה שכתב

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

שאינן ללמוד להקל מהנהגת מרן החזו"א שאינן ללבוש כובע בברכת המזון משום שהחזו"א היה דבוק בתורה ועוד טעמים,

ואמנם יש מקפידים אף בשעת הסעודה על לבישת כו"ח, וכמו שמסופר על הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, בגליון כאיל תערוג תשע"ח והו"ד בספר כאיל תערוג, שב"ת, בסעודת שבת מקפיד רבנו שלט"א לשבת עם כובע וחליפה והביא דברי הפלא יועץ ערך אכילה וז"ל וידוע מעשה ה"ד ישראל נאגארה בזמן האר"י ז"ל שהיה משורר על שולחנו בקול נעים והיו מתקבצים מלאכי השרת כבמזמוטי חתן וכלה והיו זרועותיו מגולות מפני החום וקל מן שמיא נפל ברחו לכם מאצל האיש הזה שממעט בכבוד שמים שאינו יושב בכבוד על השולחן אשר לפני ה' ותיכף פרחו כולם והרב האר"י היה רואה מביתו את המראה הגדול הזה וגילה סודו להר"י נאגארה וחרד חרדה גדולה וקשט עצמו וישב בכבוד וחזר לשורר כבראשונה וחזרו מלאכי השרת להתקבץ כבתחילה לכן הירא את דבר ה' כולו אומר כבוד עכ"ל, ומטעם זה רבנו יושב בסעודת שבת עם כובע וחליפה, עכ"ד.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

האם מי שעושה ניתוח קיצור קיבה ושבע מפחות מכזית יכול לברך ברכת המזון

בס"ד

יום א' כ"ד מנחם אב תשפ"ב

לכבוד הגאון רבי עובדיה זכאי שליט"א קבלתי את ספרו "בקרובך קדוש" בדיני קיצור קיבה, וראיתי שכת"ר שליט"א האריך בעמ' סז ואילך האם מברכים ברכת המזון למי שעשה ניצוח קיצור קיבה, והעלה כת"ר שליט"א לדינא שכל שלא אכל שלושים גרם אינו יכול לברך ברכת המזון, וכמו שפסק לדינא הגר"נ קופשיץ שליט"א עכת"ד. ואצרף לכת"ר שליט"א ממש"כ עתה בנידון הנ"ל.

איתא בגמ' בברכות דף מה ע"א שלשה שאכלו כאחת חיבין לזמן וכו' עד כמה מזמנין עד כזית, רבי יהודה אומר עד כביצה, ובגמ' שם בדף מט ע"ב איתא, אמר רביי דבקרואי פליגי ר"מ סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית, ורבי יהודה סבר ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה, ואיזו זו כביצה, וב"י סו"ס קפד מבואר דאכילה בכזית ושכן הסכימו הראשונים, וכן כתב בשו"ע שם ס"ו, וממש"כ בשו"ע סימן קפו ס"ב, קטן חייב מדרבנן כדי לחנכו והייא דבן מברך לאביו כשלא אכל האב כדי שביעה שאינו חייב אלא מדרבנן עכ"ד, ומשמע שמדאורייתא אין חיוב אלא א"כ שבע, וכן כתב במשנ"ב סימן קפד סקכ"ב שכזית היינו מדרבנן אבל מדאורייתא אינו חייב לברך ברכת המזון דוקא אם אכל שיעור שביעה.

ומ"מ כתב בביה"ל שם בד"ה בכזית, ודע עוד דאף לשיטת רוב הפוסקים דבעינן שביעה ממש מ"מ בחולה או זקן או שכבר אכל מקודם והוא שבע ע"י כזית או בכביצה לכו"ע מחויב מן התורה לברך כיון דמ"מ הוא שבע יעו"ש, ומקור דבריו ממש"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ו סימן ב' אלפים רכד שנשאל על חולה וזקן שקשה להם לאכול ומבואר דאפשר לברך ברכת המזון דוקא על כזית, אבל על פחות מכזית א"א לברך ברכת המזון.

ויש לדון לגבי מי שעושה קיצור קיבה, שלא יכולים לאכול הרבה מידי, ואף כזית לא יכולים לאכול ושבעים אף פחות מכזית, האם יכולים לברך ברכת המזון אף פחות מהשיעור הנ"ל, ולפי מש"כ בספר החינוך (מצוה תל) וז"ל:

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

וזאת השביעה אין לה שיעור שוה בכל אדם, אבל כל אדם יודע שביעתו, וידענו שיעור שביעת הצדיק, שהוא באוכלו לשובע נפשו, ארצה לומר כדי מחיתו לבד עכ"ל, וממילא נראה דבקיצור בקיבה אפשר לברך ברכת המזון, וכן מצינו בעוד ראשונים שגם בחצי זית אפשר לברך ברכת המזון, וכן כתב בספר היראים (עמוד היראה ס' כד) וכן כתב בחידושי הרשב"א (ברכות מג. ומז). וכן כתב בראבי"ה (ברכות סימן קכד), וממילא נראה שגם בכמות קטנה מי ששבע יכול לברך ברכת המזון. וכמ"ש בביה"ל שם.

וכן נראה להוכיח בזה ממש"כ בשו"ת חתם סופר (חאו"ח סימן מט) וז"ל: ויש ללמוד מדברי תוס' ישנים דרפ"ד דיומא הנ"ל (לט.) ממ"ש דאי היו שבעים מאכילה כפול היו חוטפים ג"כ ש"מ דכל אכילה שאדם שבע מאותה האכילה ע"י שמתברך במעיו יצא ידי חובתו וכמו בכזית והוא דין חדש והסברא נותנת כן שזהו בכלל לשון אכילה דקרא, וכו' והשתא א"נ נימא דבכל המצות דכתיב בהו אכילה אפשר לומר דמ"מ בעי כזית דוקא, מ"מ לענין שיעור ברכת המזון קרוב לודאי דאי שבע ליה בפחות מהכי סגי, דהתורה תלי ליה בשביעה, ואפ"ה ישראל קדושים הם החמירו על עצמם משום חומר לאו דלא תשא שהוא מיראת השם כמבואר תמורה ד' ע"א ע"כ דקדקו על עצמם לאכול עד כזית אפילו שהיה להם שהרי כבר שבעו בפחות אפ"ה משום שלא לכנס בספק לא תשא בברכת המזון וכו' עכ"ד, ומבואר מדבריו דברכת המזון חיובא כל ששבע, וכן כתב רבו של החת"ס בעל ההפלאה בספר פנים יפות עה"ת ריש פרשת בחוקתי עה"פ ואכלתם לחמכם לשובע יעו"ש.

ואולם בשו"ת כתב סופר (ח"א סימן לא) כתב להביא בזה מש"כ בפנים יפות הנ"ל וכתב, דהנה ודאי מי שמקולקל במעיו ואינו יכול לאכול אלא מעט ואין לו תאוה לאכול, בודאי כה"ג לא ס"ל לפנים יפות דמחוייב לברך שאין דרך אכילת בני אדם ששבעים במעט בפחות מכזית, ולא אמא אלא בשעת הברכה שאוכל קמעא ומתברך במעיו וזו היא ברכה כדאיתא במדרש, וגם ע"ז יש לפקפק כיון דאכילה כתיב ואין אכילה פחות מכזית, הגם דדרשינן אכילה שיש בה שביעה, אבל על פחות משיעור אכילה שבתורה מנ"ל עכ"ד, וכן כתב בספר קרן לדוד סימן מח,

וכן בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ב סימן ב) כתב להביא ראיה בזה לדברי החת"ס מדברי הכמ' בערכין דף ד' ע"א יעו"ש, וכן כתב להביא בשו"ת ציץ אליעזר

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

חלק יא סימן יג אות ג' הביא שגם בספר קול סופר על המשניות מסכת ברכות אות לד כתב כדברי החת"ס שאם אכל קמעא והתברך במעיו והיה כאן שביעה שלא יכול לאכול יותר מזמנין עליו יעו"ש.

וכן כתב בשו"ת שואלין ודורשיין (חלק ז' סימן ח) וז"ל: אשר על כן בנידון דידן נראה לענ"ד דאותם אלה שעברו ניתוח לקיצור קיבה הרי ששיעור שביעתם הוא לא כמו שיעור השביעה לכל אדם ושיעורם הוא קטן יותר ואילו אדם רגיל שיעור השביעה שלו כדי להתחייב מן התורה הוא כשיעור השביעה שדרך בני אדם לשבוע הימנו וממילא מי שעבר את הניתוח אף שאכל כמות קטנה כיון ששבוע הימנה יתחייב בברכהמ"ז מן התורה כיון דזהו שיעור השביעה לכל אלה שעברו ניתוח זה עכ"ד, וכן כתב לדינא באריכות בשו"ת הלכה למשה חלק ב' סימן יח יעו"ש, [ובתו"ד הביא בהערה שם שהגר"מ מאזוז שליט"א כתב לו שאפשר למעשה לברך ברכת המזון ב13 גרם כיון שיי"א שכן הוא שיעור כזית, וכן העלה לדינא בגם אני אורך תשובות הגאון רבי סלמאן שלמה דורי שליט"א סימן ו יעו"ש באריכות] וכן כתב לדינא בשו"ת אבני דרך חלק יב סימן לט ושכן כתב לו בעמח"ס שו"ת באר שרים, שמי שעבר ניצוח קיצר קיבה ושבעים במשהו מברכים ברכת המזון, וכן כתב הגאון רבי ברוך שרגא שליט"א בשו"ת ברוך אומר ח"א סימן י"ח שהעלה ע"פ דברי החת"ס הנ"ל שמי שעבר ניתוח להצרת קיבה יכול לברך ברכת המזון אף בפחות מכזית, וכן נראה מדברי הגר"מ גרוס שליט"א בקובץ אגרתא דחדוותא חלק כ' עמ' לז שכן ס"ל לדינא יעו"ש.

ופלא בכ"ז עמש"כ בשו"ת אשר חנן חלק ח' סימן ב' שיש להחמיר בזה שלא לברך ברכת המזון משום חומר עון דלא תשא, והרי כתבתי לציין בקובץ באר התורה מס' קפו בשו"ת בדיני ברכת המזון למש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ז חאו"ח סימן לג אות ה' כתב להביא מש"כ בזה בשם המכתם לדוד חאו"ח סימן ג' דף ז' ע"ג, ועדו אחרונים שהיינו טעמא משום שגברא ודאי בר חיובא דאורייתא הוא לאחר שאכל ושבע אלא שהוא מסופק אם כבר בירך ויצא ידי חובה ואמרינן דכיון דהוי ספיקא דאורייתא חייב לחזור ולברך, אבל היכא דאיכא ספיקא דאורייתא אם נתחייב בברכה זו אם לאו בהא אמרינן בודאי דבחד ספיקא לא אמרינן שרינן ליה לברוכי יעו"ש, וכתב להבאי ראיה לדבריו ממש"כ בחידושי הריטב"א בשבת דף סט ע"א דהא דקימ"ל דספק אם בירך ברכת המזון חוזר ומברך היינו משום שהוא ודאי

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

חייב בברכה וספק אם בירך, משא"כ בספק חייב או לא שאינו חוזר ומברך יעו"ש, ועוד כתב לבאר ביביע אומר שם אות ו' ע"פ מש"כ בחוות דעת סימן קי דהא דס"ל להרמב"ם ספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן, הני מילי באיסורי לא תעשה, אבל במצות עשה ספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה, וכן כתבו עוד אחרונים, ולפי"ז יש לומר שבמצות עשה של ואכלת ושבעת ספיקא לחומרא מן התורה, שכל עוד לא קיים בודאי וברכת בעמוד והחזר קאי, משא"כ איסור לא תשא דילפינן מיניה איסור ברכה שאינה צריכה, מן התורה ספיקו לקולא, כמו שאר לא תעשה, ולכן ספק בירך ברכת המזון שספיקו לחומרא מדאורייתא דחי ספק איסור לא תשא דהוי מדרבנן עכת"ד, וממילא נראה דהכא ליכא לחששא דלא תשא.

ושוב ראיתי בשו"ת ברכת יהודה חלק ז' או"ח סימן כז שהעה לדינא שמי שעבר קיצרו מיעה שמעיו מקולקלים אין לו לברך ברכת המזון גם שבע מאכילה פחותה מכזית, וכתב שם שהגם שראה בקובץ ויען שמואל כרך יט סימן מח שכתב שאף הכת"ס יודה לגבי נ"ד, שכל חילוקו בין בריא לזקן וחולה אינו שייך באלו שברו את הניתוח הנ"ל וקיבתם שונה משאר בני"א, שכן מתבאר בהדיא בדבריו דאירי בחולה וזקן דוקא וכמו ששכתב ואינו יכול לאכול אלא מעט ואין לו תאוה לאכול, אבל כאן העוברים ניתוח זה הא ודאי שיש להם תאוה רוצון לאכול בחלוף שבוע בערך מיום שעבר הניתוח ולא בחינם רבים מהם חוזרים להיות בעלי בשר, ועוד שעבור העוברים ניתוח זה מצב זה שהם שבעים באכילה מועטת הוא הברכה הגודלה שאל"כ יכולים להגיע לידי ססכנה עכ"ד, וכתב להעיר ע"ז, אולם לפענ"ד איפכא מסתברא ראם בזקן וחולה שאין להם תאוה אכילה אמרינן שנחשב הדבר לקללה ק"ו שהדברים אמורים לגבי מי שעבר קיצור קיבה דחשיב קללה שהרי בדרך כלל אותם שעושים את הקיצור קיבה הם בגיל הבניים שנמצאים בשיא תאוות האכילה והשתא שהם מוגבלים באכילתם מחמת גודל סיבולת קיבתם ואם יאכלו יותר הם יקראו את המאכל ללא ספק שאין לך קלקלה מרובה מזה והרי זה בכלל מה שנאמר בתורה בפרשת הקללות שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו דברים כח לא ואף למטוניה דמר שזקן וחולה אינו תאו לאכול מ"מ מה תועיל התאוה אם אינו יכול לאכול יותר. ועוד כתב שם שהרי בדרך כלל השביעה של אותם אנשים הם משאר דברים, ויעו"ש מה שעוד הביא מש"כ כיוצא בזה בשו"ת חלקת יעקב ח"ב סימן קיב שמי שנאסר לו מפי הרופאים לאכול בסעודה רק פחות מכזית פת, שאין לו לברך

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ע"כ ברכת המזון, והו"ד בשו"ת יביע אומר ח"י חאו"ח סימן יז, וממילא נראה דה"ה בנ"ד דאין לו לברך ברכת המזון.

ואולם אכתי איכא למימר דע"פ דברי הביה"ל הנ"ל איכא למימר דהוא הדין למי שעבר ניתוח קיצור קיבה דהא אף אי נימא דהוא רוצה לאכול, סו"ס הא הוא שבע, ובשביעה כתיב בתורה, וכיון דשבע הא איכא חיוב ברכת המזון, ושאני מש"כ להביא ראיה משו"ת ברכת יהודה הנ"ל ממש"כ בשו"ת חלקת יעקב שם שהתם אסרו לו הרופאים ואינו שבע ממה שאכל משא"כ הכא שהרי הוא שבע ממה שאכל.

והנה ראיתי בשו"ת הלכה למשה ח"ב סימן יח ששם כתב שכל הדין הזה הוא דוקא לאנשים אבל לנשים, שאני, כיון דשמא עיקר חיובא אינה אלא מדרבנן וגם אי נימא שחיובא מה"ת אפשר שכ"ז שאכלה כדי שביעה, וכמ"ש בשו"ת יחו"ד לגבי אשה שמסתפקת אם בירכה ברכת המזון, ויעו"ש שהאריך בזה שלכן נראה שאשה שאכלה פחות מכזית לא תברך ברכת המזון ומ"מ המברכת יש לה על מה שתסמוך יעו"ש, ואולם לענ"ד נראה דלדינא אין לחלק בזה דהא שאני ספק באשה שהסתפקה אם בירכה דאיכא כאן ספק אם איכא חזקת חיוב, משא"כ שאכלה ושבעה הא סו"ס חייבת בברכת המזון וכמ"ש בביה"ל לגבי חולים, ולכן לדינא נראה דאין לחלק בזה בין איש לאשה, וממילא ה"ה לקטן שעשה הצרת קיבה.

תבנא לדינא: מי שעבר ניתוח קיצור קיבה, נראה שיכול לברך ברכת המזון אף שאכל פחות משיעור כזית, כיון שהוא שבע, ואין לחלק בזה בין איש לאשה, ובין קטן לגדול, ואין לומר בזה סב"ל כמבואר לעיל.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

בני ברק

ושוב כתב לי הרה"ג הנ"ל בזה"ל:

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

לכבוד הרב אביטבול שליט"א

עברתי על דבריכם הנפלאים,

אלא שברצוני להעיר שעיקר הנימוק שעימו הלכנו בספר בכמה מקומות שכיון שמעיו של המנותח מוגדרים למקולקלים והינו שבאמת הוא אינו שבע אלא שאינו יכול לאכול יותר מחמת קוטן קיבתו והראיה שנהייה רעב לאחר זמן מועט והארכנו בזה מדברי החזון איש וכו' ולכך אין לברך על פחות מכזית והסכים בזה מרן הגר"י תופיק שליט"א ועוד חכמים

בברכת ישר כח

כמו כן יש להוסיף שמה שכתב כבודו בסוף התשובה לגבי קטן שעושה ניתוח קיצור קיבה יש לציין שלא מאשרים לקטן פחות מגיל 18 לעשות ניתוח זה מפני שהוא משליך מאוד על מצב הרוח,

וכן לגבי הביאור הלכה שציינתם שם לגבי זקן או חולה הארכנו בזה רבות הבאנו מדברי ר' עזריאל אורבך והגר"י טופיק עיין שם.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

האם בברכת המזון יש דין זריזין מקדימין

יום א' לסדר ראה תשפ"ב

נשאלתי האם יש בברכת המזון דין זריזין מקדימין למצוות, ובשער הציון בהל' יום הכיפורים סימן תרו ס"ק ב', כתב בזה"ל: ונראה פשוט דבאסור גזל ואונאה וכהי גוונא דידוע שהוא לאו הנתק לעשה דהושיב את הגזילה, אין רשאי להמתין עד ערב יום הכיפורים, דכל שעה ושעה יש עליו חיוב עשה זו שהוא תקונו של לאו, ודמיא דכל עשה דאורייתא שחייבו חז"ל לעשותו בבא זמנו, כמו לולב וברכת המזון וקריאת שמע וכדומה, וכ"ש בזה שעבר מתחילה על לאו דאורייתא עכ"ל, ומבואר מדבריו דשייך בברכת המזון דין זריזין מקדימין למצוות, כיון שהוא מצוה דאורייתא של ואכלת ושבעת וברכת, ממילא שייך ביה דין זריזין מקדימין למצוות, וכן כתב בערוך השולחן סימן קפד ס"א ברכת המזון צריך להיות מיד אחר האכילה וכו', יעו"ש עוד, ויש לעורר שכ"ש בחתונות ובסעודות גדולות שיש עדיפות לעשות את הברכת המזון מוקדם חוץ ממה שיש חשש שיעבור שיעור עיכול, וכמו שכתב שם במג"א סו"ס קפד, אלא גם משום מש"כ בשער הציון דאיכא ביה דין זריזין מקדימין למצוות.

ועיין עוד בזה בגליון משיעורי הגאון רבי נחום נבנצאל שליט"א מס' 201 שכתב שיש לעיין אם שייך דין זריזין מקדימין במצוות ברכת המזון או שכל זמן שלא עבר שיעור עיכול יכול לחכות, וכתב שם שלכאורה לא שמענו שיהיה זריזין מקדימין בהאי מצוה, ושוב הביא לדברי השערי הציון הנ"ל. (ועו"ש מה שפלפל בדין זריזין בהשבת אבידה מש"כ בשער הציון הנ"ל).

ואף שיתכן לומר שכל מש"כ בשער הציון דאיכא דין זריזין מקדימין, רק לפני דמטא סוף זמן שיעור עיכול, אבל בלא"ה ליכא חיובא דזריזין מקדימין, אבל מ"מ י"ל דאכתי סו"ס מרגע שסיים לאכול ברור דאיכא לדין זריזין מקדימין.

ואולם ממש"כ בשו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן רפז נראה דבברכת המזון לא שייך דין זריזין מקדימין, וזה הוא רק במה שיש לו זמן קבוע כמו כמו מילה או תפילה או קר"ש ותפילה, ורק שייך הכא הדין דשהויי מצוה לא משהינן, עכת"ד, יעו"ש היטב, וכן ציין אליו מו"ר הגר"ע פריד שליט"א בתשובה, ויש לעמוד ביסוד פלוגתת השער הציון והמהר"ם שיק, ונראה

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

דלכאורה יש לומר שהרי הוא תלוי בגדר החיוב בברכת המזון, האם הוא על השביעה או על האכילה, וכמו שנחלקו האחרונים לגבי אכל והקיא, ואי נימא דהוא על האכילה הרי סו"ס איכא דין זריזין מקדימין, אבל אם הוא דין על השביעה הא אכתי כל שהוא שבע, ואף שאינו רעב וכמו שמוכח מדברי השו"ע, [וכמו שהארכתי בזה לדינא בקובץ באר התורה מס' קפו יעו"ש] ממילא יש לומר דאיכא לדין זריזין מקדימין למצוות וכמ"ש בשער הציון, ויש עוד לפלפל בהא.

ושוב נשאלתי לגבי ברכת אשר יצר האם שייך בו הדין דזריזין מקדימין, וכמו שכתב כיוצא בזה במשנ"ב בסימן רכ סק"א דשייך דין זריזין מקדימין לגבי הטבת חלום, והנה שם במשנ"ב סימן רכ כתב, שטוב שיטיב בשחרית כי זריזין מקדימין למצוות, והנה בכה"ח שם אות א' נראה שהוא משום שבחצי היום הראשון של היום הוא יותר רחמים מחצי האחרון והתפילה מתקבלת יותר כשהיא בשעת הרחמים, יעו"ש, וממילא לכאורה אינו דין לזריזין מקדימין דוקא, ועיין עוד ביפה ללב ח"ב ס' רכ סק"א וב' יעו"ש, ומ"מ לגבי ברכת אשר יצר כיון שהוא מצוה וברכה, ברור לכאורה ששייך בו הדין של זריזין מקדימין למצוות, ועוד דהא אח"כ הא איכא חשש שלא ישכח, או שאח"כ ילך לבית הכסא עוד פעם, ואז באנו לפלוגתת הפוסקים האם יברך שוב, ושוב מצאתי שבילקו"י או"ח ח"א סימן ז' כתב להדיא בתו"ד בהערות שיש דין זריזין מקדימין למצוות באשר יצר, והביאור בזה כמו שכתב בשער הציון לגבי ברכת המזון, ונראה דה"ה הכא.

ועיין עוד בענין הנ"ל בגליון אומרה לשמך מס' 178.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

מכתב לקובץ גם אני אודך ברית מילה

בס"ד

כא אב תשפ"ב

לכבוד ידידי הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א במח"ס גם אני
אודך וש"ס

ראיתי בקובץ גם אני אודך בעניני ברית מילה

במאמרו של הגאון רבי אושרי אזולאי שליט"א

שכתב שלהלכה, אין למלצר וכן לבעלי האולם ושאר העובדים לאכול בשר
בתשעת הימים בסעודת ברית, משום שאינם מן המוזמנים לברית ואינם
קרובים לבעל הברית, עכ"ד, ואולם לדינא נשאל בכעיי"ז מו"ר פוסק הדור
הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א ראב"ד בית הוראה בני ברק, האם מי
שאחראי להוציא את האוכל בברית מילה יכול לאכול, והשיב לו שיכול
לאכול אף שהוא רק מוציא את האוכל, כיון דסו"ס הוא משתתף בברית
עכ"ד, ולענ"ד נראה לבאר בכ"ז כיון דאין איסור לאכול בשר בתשעת הימים
ואינו אלא ממנהגא, וכמו שהארכתי בזה בספרי שערי יוסף בין המצרים
תשפ"ב יעו"ש, ולכן נראה דיש להתיר אף למלצרים לאכול, וכ"ש בשנה
דאין שבוע שחל בו, כן נראה לדינא.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף וש"ס

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

הוספה לבאר התורה מס' קפו בדיני ברכת המזון

הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל כותב בהסכמה לספר 'ברכת המזון המבואר' ווארט נפלא ששמע מרבו הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל מנהל רוחני דשיבת פתח תקוה (נלב"ע כ"ב מנ"א תש"ט) וז"ל הגרי"א: "ואזכיר דבר שאמר הגאון הצדיק הנורא הרב ר' אליהו הכהן דושניצר זצ"ל ושמעתיו בהיותי בנערותי לומד בישיבה הגדולה [לומז'ה] בפתח תקוה שם כיהן בהשפעת תורתו ומוסריו. ושאל כך: הרי ברכת המזון היא מצוה מדאורייתא, ותפילת שמונה עשרה דרבנן, א"כ מדוע רובא דאינשי אין מברכין כל כך בכבוד ראש וכוונה כמו בעמידת שמו"ע? הוא מוטיב והוא מפרק לה, ברכת המזון נאמרת לאחר ואכלת ושבעת, וממילא החומריות שולטת עליו, משא"כ בתפילה, ודפח"ח, עכ"ד.

בדין מי שלא הזכיר ברית ותורה בברכת המזון – הגאון רבי יקותיאל אוהב ציון שליט"א

בענין ברית ותורה במעין ג' יש דברים נפלאים באחד מספרי הגאון האדר"ת זיע"א.

הוספה לבאר התורה מס' קפו בדין ברכת המזון בעמידה – הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א במח"ס גם אני אודך

ברכת המזון בעמידה בחסידים שעומדים בטיש אצל אדמו"ר שליט"א

בפרשתנו פרשת עקב כתוב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך.

הנה חקרתי פעם שאלה חדשה בעזרת ה' יתברך, שהנה בשו"ע או"ח סימן קפ"ג סעיף ט' כתוב, שצריך לישוב בשעה שמברך ברכת המזון, ע"ש, ולפי זה צריך ליישב המנהג שהחסידים שעומדים בטיש אצל אדמו"ר שליט"א, מברכים ברכת המזון בעמידה.

(א) הנה ראשית, שמעתי פעם מאחי הגאון רבי אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס "חינוך הבנים כהלכתו", שהיה פעם בתפרח עם כ"ק מרן אדמו"ר משומרי אמונים בעל "חוקי חיים" זיע"א, ולפני ברכת המזון הורה לכולם לשבת. ע"כ מה ששמעתי.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

ב) שנית, בספרי "גם אני אודך" תשובות מהגאון רבי חיים שלום הלוי סגל שליט"א (חלק ב') דנתי שם עם מהני סמיכה לגבי ענין זה, וכתב לי הגר"ח ש"סגל שליט"א מח"ס "בירורי חיים", ט' חלקים, ורב ומו"צ בבני ברק, מכתב נפלא מאד בזה, עם תוספת נכבדה מה שאמר לו כ"ק אדמו"ר מסאדיגורה [שליט"א] זצ"ל, וז"ל: ע"ד שאלתו, אם איכא איזה לימוד זכות, לברך ברכת המזון 'בעמידה' אצל שולחנות האדמורי"ם, דיש מקומות שהבחורים והאברכים נשארים על מקום עמידתם על גבי הפרענצ'ס. הנה זכורני בימי עלומי שראיתי בשלחנו של האדמו"ר בעל הבאר יעקב מנדבורנה זצ"ל, שכל הבחורים והאברכים ללא יוצא מן הכלל, יורדים מהפרענצ'עס לברך ברכת המזון.

ג) בשו"ע (סימן קפ"ג ס"ט) איתא, צריך לישב בשעה שמברך, בין אם היה הולך בביתו כשאכל או עומד וכו', 'כשמגיע לברך צריך לישב כדי שיוכל לכוין יותר'. ע"כ. [וראה בשיטה מקובצת משום שיכוין לבו יותר, דכתיב הכון לקראת אלוקיך ישראל. ע"כ. וכן כתב הלבוש, מפני שברהמ"ז ארוכה היא, ויוכלו לכוון בה יותר כשהן יושבין מכשהן עומדין. ע"כ]. ומקור הדברים בגמ' (ברכות נא, ב) תנא... וכשהוא אוכל מעומד, מברך מיושב. וכשהוא מיסב ואוכל, יושב ומברך. והלכתא בכולהו יושב ומברך.

ובתוס' (שם ד"ה והלכתא) כתבו, לפי שברכת המזון דאורייתא, החמירו בה להיות יושב ומברך, [ובתלמידי רבינו יונה (לח, א מדפי הרי"ף סד"ה אוכל) הוסיפו לבאר, הטעם שהחמירו בזה יותר מבק"ש, משום דק"ש אינה מן התורה אלא פסוק ראשון או פרשה ראשונה בלבד, לפיכך לא החמירו בה כ"כ, ומאחר שקרא פסוק ראשון, מהלך וקורא. אבל בברכת מזון שהיא מן התורה צריך לישב במקומו ולברך. ע"כ. וראה בספר אורח נאמן (סימן קפג סקל"ו) שכתב, דבק"ש איכא גזירת הכתוב של ובלכתך בדרך, משו"ה אין צריך לישב. ע"כ]. שהרי עשרה דברים נאמרו בו, משא"כ בשאר ברכות. והוסיף מפי רבי משה אלברט, [בספר מאיר עוז (ח"ח עמ' שסח ד"ה הרמז בזה) כתב, דזה פעם היחידה ששמו הוזכר בתוס']. דואכלת ושבעת וברכת הוא נוטריקון 'שב עת' וברכת לברהמ"ז עיי"ש, [בספר ברכי יוסף להרחיד"א (סימן קפג סק"ו) הביא כיוב"ז בשם אחד מהאחרונים. וכבר העיר בספר הליכות עולם, אלמה לא הביא לדברי התוס' הנ"ל]. הרי לן דבעינן לישב בברהמ"ז. [בגליוני הש"ס (גיטין ע, א) כתבו, דאפשר שהטעם שחייבו לברך

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

בישיבה, דגזרו חז"ל שמא יעמוד מיד אחר אכילתו, והא מצינו שם דחמשה קרובין למיתה יותר מן החיים, ואלו הן אכל ועמד. ע"כ].

(ד) וע"ד אי מהני סמיכה, הנה המג"א (סימן קמ"א סק"ב) הביא לדברי התוס' (זבחים יט, ב ד"ה וליתב - סוטה מ, ב ד"ה והאמר) שכתבו, דהיכא דבעינן ישיבה מעיקר הדין, סמיכה לא מהני לה ליחשב כישיבה, וכמו כן היכא דבעינן עמידה מעיקר הדין, לא חשיב לה סמיכה כעמידה, ומשום הכי בעזרה דליכא דין עמידה אלא דנאסרה הישיבה, בהא אמרינן דסמיכה שרי ואינה חשיבא כישיבה, אבל בשעת עבודה בבית המקדש דבעינן עמידה מדין לא מהני סמיכה, ובעינן עמידה ממש, הרי דסמיכה אינה כישיבה ולא כעמידה. וכן כתב להדיא בביאור הגר"א (חו"מ סימן י"ז סק"ו).

וסבירא ליה להמג"א דקריאת התורה בציבור בעינן עמידה בדין, משום דבעינן לעמוד באימה וכמו שכתב הב"י (ד"ה ומטעם), וכיון שכן נאסרה הסמיכה. וכדבריו הכא כתב (המג"א) נמי בסימן תכ"ב (סקי"א). ולפי זה כתבנו בספר בירורי חיים (ח"ב עמ' פד) דאיכא למימר נמי דברכת המזון דבעינן ישיבה מדין כמבואר בשו"ע או"ח (סימן קפ"ג ס"ט), לא מהני בה סמיכה.

אולם יעויין בב"ח (חו"מ סימן י"ז ד"ה בד"א בשעת) שהביא לדברי הריב"ש (סימן רס"ו ד"ה וכן אם) שהובא ברמ"א (חו"מ שם ס"א), דסבירא ליה דמהני בהגדת עדות סמיכה וחשיב כעמידה, ותמה אהא מקידוש ידים ורגלים דחזינן בהו דלא מהני עמידה ע"י סמיכה, ותירץ דהתם [בעבודת בית המקדש] כתיב (דברים יח, ה) לעמוד ולשרת, הרי דמדאורייתא בעינן שתהא עמידה ממש בלא סמיכה, אבל הכא [בהגדת עדות] דלא בעינן עמידה אלא מדרבנן, אף ע"י סמיכה קרויה עמידה. ע"כ. וכיוצא בזה תירצו החכם צבי בהגהותיו על הט"ז, ובברכי יוסף (חו"מ שם סוף אות ג' ד"ה והנכון), והובאו בפתחי תשובה (שם סק"ה) דתליא באם החיוב עמידה מדאורייתא אזי בעינן עמידה ממש, משא"כ אם חיובו רק מדרבנן מהני סמיכה. וכן כתב בספר בית מאיר (סימן תכ"ב), והובא בביאור הלכה (שם ד"ה מעומד).

ותו הוסיף בפת"ת (שם) מהברכי יוסף, דבהכי ניחא דלא הביא הרמ"א באו"ח סימן תקפ"ה, מה שכתב בדרכי משה משם מהרי"ל דהתוקע לא יסמוך וכו', דסבירא לן דאין להחמיר כי אם בחליצה, אבל בשופר מקילינן כי היכי דמקילינן לענין עדים ובעלי דינים, וזה מדוקדק מה שכתב כאן

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

[בח"מ סימן י"ז] הרמ"א, בעמידה ע"י סמיכה מקרי עמידה לענין זה וכיוצא בו - דהוי מדרבנן. ע"כ. [ועתה ראיתי שהביאו השער הציון (או"ח סימן תקפ"ה סק"ב), וכתב דבמקום הדחק נראה דנוכל לסמוך ע"ז. (ועיי"ש דט"ס בציון המראה מקום, וצ"ל בברכ"י חחו"מ סימן י"ז)]. ולפי זה איכא למימר דבברכת המזון הן אמת דחיובו מדאורייתא, מ"מ הישיבה בה אינה אלא דין דרבנן, [יעויין בספר בירורי חיים (ח"א עמ' צג) שהבאנו כעין זה משו"ת משיב שלום להגאון מלאקשט ז"ל, לגבי ברכת התורה בקטן שהגדיל, דאף דברכת התורה דאורייתא מ"מ האיסור ללמוד בלי ברה"ת אינו אלא מדרבנן. ע"כ]. ולפי זה אף אם המברך נסמך חשיב כשייבה.

ה) והנה הא חזינן דיסוד דינא דישיבה בברהמ"ז דאזי יוכל לכוין יותר. וכבר הארכנו בספר בירורי חיים (ח"ב עמ' קמט) מאשל אברהם - בוטשאטש (סימן רע"א ס"י) שהביא, דבמשנת חסידים וכן בסידור האריז"ל כתבו להדיא לעמוד עד סוף הקידוש, ויושבים בעת השתיה. ונראה [קאמר הא"א] שאין קפידא בזה [לישב], דטעמיה דהכל בו והרמ"א (שם) [דס"ל לישב] הוא מצד מה שאמרו חז"ל (מגילה כא, א) קשות מיושב, שעל ידי ישיבה יש ישוב הדעת וכוונה ביותר, ולזה מי שמבחין בעצמו שסגנון שלו מצד רגילותו לכבוד השי"ת לעמוד בכל תפילה דמיושב - ברכות ק"ש וק"ש, שמתכוין ביותר באמרו שבח השי"ת מעומד, אין קפידא עליו כלל בזה, וטוב יותר לו לעמוד בכל הקידוש כשאינו יגע ועייף על רגליו, וכולי עלמא מודים בזה שראוי לעשות בזה כמ"ש בשם האריז"ל. עכ"ל. וכן כתב בספר קצות השלחן (סימן ע"ט ס"ד) דמנהגינו לומר כל הקידוש מעומד, ושותין הכוס מיושב. ובבדי השלחן (שם סקי"ד) כתב שהוא ע"ד הסוד, כמ"ש בשער הכוונות ובפרי עץ חיים.

ולפי"ז נימא נמי בנד"ד כל היכא שנמצא בשלחן הטהור אשר לפני ה' אצל רבו, ומצד סגנון שלו אית ליה יותר ישוב הדעת וכוונה ביותר בעמידה, שרי ליה לעמוד.

העולה מן הדברים: צריך לישב בברכת המזון, או שישען דאזי הוי סמיכה כשייבה - לפי מהלך אחד הנ"ל. ומ"מ איכא איזה לימוד זכות על העומדים אצל שלחנות האדמורי"ם.

ו) אולם כשהראיתי לכבו"ק אדמו"ר שליט"א מסאדיגורה דברינו, אמר דהמנהג היה להקל בזה - לברך ברהמ"ז בעמידה, ומנהג ישראל תורה.

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

והוסיף לומר, הנה בימים מקדם בהיותי בארה"ב, אמר לי אאמו"ר [אדמו"ר בעל העקבי אבירים] זיע"א, עתה שהינך שוהה בארצות הברית, אבקש ממך שתיכנס אצל פוסק הדור הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל להיבחן אצלו הוראה, בכדי לקבל ממנו היתר הוראה. וכשהתחיל לברר האם אפשר לבוא אצלו בקודש פנימה, אמרו לו שאין הדבר כמעט בכדי שיעשה. אזי התקשר לאדמו"ר זצ"ל ואמר לו את הדברים - שאין נותנים כמעט להיכנס, ורק בימי שני וחמישי נותנים להיכנס לשבע אנשים, ואזי יחד עם הגאון רבי משה, וכהן ולוי - איכא מנין, א"כ כמעט ואין סיכוי להיכנס. וגם אמר לפניו הרי כבר יש לי 'הורמנא - היתר הוראה' מפוסק הדור בעל שבט הלוי זצ"ל, ומגאב"ד ירושלים בעל המנחת יצחק זצ"ל, וגאב"ד לונדון בעל חשב האפוד הרב הגאון רבי חנוך העניך פאדווא זצ"ל, ועכ"ז אמר שוב אדמו"ר זיע"א שמבקש ממנו שיעשה השתדלות להיכנס להיבחן.

וכיון שכן הרי אני מצווה בגזירת כיבוד אב, אזי נסע למנהטן מקום איתן מושבו של בעל האגרות משה.

והנה בסייעתא דשמיא בדיוק נפתחה דלת ביתו של הגאון זצ"ל, ואזי הצליח להיכנס, וראה תור שמחכים, הבין מרן שליט"א שמן הסתם מחכים בכדי להיכנס אליו, נעמד אף הוא בתור, [וכשראה אחד הנכדים האחראי על הסבא, הראה לפני מרן שליט"א פנים זועפות שנכנס. אבל כאמור מצווה אני בגזירת כיבוד אב], וכשהגיע תורו אמר לפני פוסק הדור, אבקש מהגאון שיבחון אותי הוראה. ואזי העלה פוסק הדור חיוך, כאומר זה מכבר ימים ימימה שאין אני בוחן להוראה. אבל כיון שכבר בא התחיל לשאול שאלות בהלכות דם, ואח"כ עבר להלכות ביצים, ואח"כ עבר להלכות תולעים, [שבדרך כלל אין בוחנים הלכות אלו את הנבחנים להוראה. ואמר לי מר"ש דמזה רבות בשנים למד בחברותא מידי יום ביומו שעות טובא - עם גאב"ד לונדון הרב הגאון רבי חנוך העניך פאדווא זצ"ל, ובהשגחה בדיוק כחודש קודם ישבו ולמדו הלכות אלו על הסדר].

וכשסיים פוסק הדור לבחון, אמר לפניו שב"ה ידע מצויין, ואת המשך חלק המבחן להוראה יעשה נכדו הרב טנדלר.

ואז פנה מרן שליט"א לבעל האגרות משה, האם יכול לשאול דבר מה, והרשהו לשאול, הרי מובא במעשה רב להגר"א (אות צח) שהיה נוהג לקבוע את המזוזה צמוד למשקוף, בלי הפסק מחיצה בכדי שלא יהא דבר חוצץ,

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

א"כ מדוע מורינו הגאון אינו נוהג כן. והשיב לו: ידעתי גם ידעתי את דברי הגר"א במעשה רב, אבל כיון שאבי זצ"ל לא נהג כן, וכמו"כ זקני זצ"ל לא נהג כדברי הגר"א, א"כ זה מנהגינו, ומנהג ישראל תורה.

ובזה פתח ואמר מרן שליט"א אלי, הרי מדובר כאן על האיש בהלכה בה"א הידיעה של הדור, [ודברי הגר"א הובאו גם בפתחי תשובה על גליון השו"ע (סימן רפ"ט סק"ב)], ועכ"ז אמר שמנהג ישראל גובר ועולה. (עכ"ל).

הוספה למש"כ בבאר התורה בדין כתובה שלא כתבו בה ואיזון

ב"ה

זהירות בכתובות

יום א' לסדר "לכן" [לכן], ראשי תיבות: "נ'א ל'בדוק כ'תובה" אמור, הנני נותן לו את בריתי שלום", י"א בתמוז תשפ"ב.

עתה שמתחילים ללמוד מסכת כתובות, משמים עוררו ומצאו כתובות רבות שחסרות בהן מילים או שקיימות בהן מילים עם טעויות, ויש מהן ממש לעיכובא, שצריך מיד לכתוב כתובה חדשה. (א) אמר לי הדיין הגה"צ רבי יעקב יוסף כהן שליט"א דומ"צ בשטפנשט ומחשובי הרבנים בשכונת זכרון מאיר, שמצא כתובות המשוקות בחנויות בשנה האחרונה שבהן כתוב: "ואוקיר ואפרנס", וחסרה המילה "ואיזון", שצריך שיהיה כתוב: "ואוקיר ואיזון ואפרנס", וכיון שחסרה המילה "ואיזון" הכתובה פסולה, כמבואר בפוסקים, וכל אברך שהתחתן בשנה הזאת, יבדוק בביתו הכתובה אם לא חסרה בה המילה "ואיזון".

(ב) אמר לי מסדר-החופות הרה"ג רבי יהודה טייטלבוים שליט"א, ובודק

קובץ באר התורה (קפז) פרשת ראה

את

הכתובות לפני החופה, שלאחרונה מצא כתובות שבהן כתוב "כסף צרוף", תחת
"כסף צרוף", ויש לעיין אם כתובה זו כשרה, ואכמ"ל,
לכן כדאי שימים אחדים לפני החתונה, יתן הכתובה למורה הוראה מובהק
שבקי
בהלכות כתובות, שיעבור היטב על הכתובה, לוודא שאין בה שום טעויות
גם
בנדפסות, וגם בשמות האנשים והנשים. כידוע שצריך לדעת היטב גם איך
לרשום
את השמות בכתובה כראוי וכנכון.
בברכת כהנים באהבה, כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס גם אני אודך

בחיוב להשלים אשר יצר ושמות לבעל תשובה (הוספה לבאר התורה)

שמעתי שבספר להדבק ובו שמועות וסיפורים על מרן שר התורה הגר"ח
קניבסקי זצוק"ל כתב נכדו הגאון רבי גדליה הוניסברג שליט"א שמרן
הגר"ח"ק ס"ל שיש חיוב להשלים שמו"ת אם חזר לפני שמיני עצרת, וכן יש
להשלים אשר יצר של כל חייו, לפי השו"ע ולא לפי בני אשכנז, והיה אומר
את זה בתור חידה איזה מצוה ראשונה שבעל תשובה צריך לעשות.